

**UCHWAŁA NR XIV/110/2019
RADY GMINY USTRONIE MORSKIE**

z dnia 28 listopada 2019 r.

**w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Ustronie Morskie
na lata 2019-2022**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2019 r. poz. 506) oraz art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018 r. poz. 2067), po uzyskaniu pozytywnej opinii Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków uchwała się co następuje:

§ 1. Uchwala się Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Ustronie Morskie na lata 2019-2022 (GPOnZ) w brzmieniu stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Ustronie Morskie.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego.

Przewodniczący Rady Gminy

Krzysztof Grzywnowicz

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY USTRONIE MORSKIE
NA LATA 2019 – 2022**

WRZESIEŃ 2019

Spis treści

1. Wstęp.....	3
2. Podstawa prawna opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami.....	4
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	5
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	12
4.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	17
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	20
5.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami obowiązującymi na poziomie gminy	20
5.2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	33
5.2.1. Charakterystyka gminy	33
5.2.2. Zarys historii obszaru gminy	36
5.2.3. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków	37
5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	39
5.3.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków.....	40
5.3.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków.....	43
5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków	43
5.5. Zabytki archeologiczne w gminnej ewidencji zabytków.....	49
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń	56
7. Założenia programowe oraz zasady oceny realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami ...	58
8. Instrumentarium realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami.....	62
9. Źródła finansowania Gminnego programu opieki nad zabytkami.....	63
9.1. Dotacje.....	64
9.2. Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.....	68
9.3. Środki europejskie	69
10. Realizacja i finansowanie z zakresu ochrony zabytków.....	73
11. Bibliografia.....	75
12. Spis tabel i zdjęć.....	76

1. Wstęp

Dziedzictwo kulturowe jako jeden z podstawowych aspektów życia i działalności człowieka, kształtuje związki międzyludzkie i określa tożsamość i świadomość społeczności. Obiekty zabytkowe stanowią cenny element kultury, który wpływa na kształtowanie się otoczenia człowieka współczesnego, mając wszechstronny wpływ na jego życie codzienne. Bogactwo i różnorodność dziedzictwa, należycie pielęgnowane i wykorzystane, powinny stanowić jeden z głównych czynników rozwoju życia społeczno-gospodarczego.

Po zapoczątkowaniu w Polsce przemian ustrojowych pojawiły się nowe zjawiska i postawy wobec problemu ochrony dorobku i spuścizny minionych pokoleń. Zaczynamy postrzegać dziedzictwo kulturowe jako jedną z ważniejszych gałęzi życia gospodarczego, która może generować znaczne zyski. Przejawem nowego podejścia władz do roli dziedzictwa kulturowego było przyjęcie 23 lipca 2003 r. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, która zastępując starą ustawę o ochronie dóbr kultury z 1962 r., na nowo zdefiniowała pojęcia z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego i określiła politykę państwa oraz powinności władz państwowych i samorządowych w tej dziedzinie. Ustawa zobowiązuje organy samorządu do sporządzania co cztery lata Programów opieki nad zabytkami. Niniejsze opracowanie stanowi wypełnienie ustawowego obowiązku.

Przedmiotem Gminnego programu opieki nad zabytkami gminy Ustronie Morskie (GPOnZ) jest problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego gminy Ustronie Morskie. Niniejsze opracowanie sporządzono zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2018 r. poz. 2067 ze zm.) z wytycznymi Narodowego Instytutu Dziedzictwa. GPOnZ sporządzany jest przez Wójta, następnie po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie, Delegatura w Koszalinie, zostaje przyjęty przez Radę Gminy. GPOnZ ogłaszany jest w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego. Sporządza się go na okres 4 lat, natomiast co 2 lata Wójt przedstawia Radzie Gminy sprawozdanie z wykonania GPOnZ.

GPOnZ to dokument uzupełniający do innych aktów planowania. Jest dokumentem polityki administracyjnej w zakresie podejmowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Głównym odbiorcą GPOnZ jest lokalna wspólnota samorządowa. W zamierzeniu beneficjentami GPOnZ mają stać się nie tylko prywatni właściciele czy użytkownicy obiektów zabytkowych, ale również mieszkańcy gminy. Istotnym celem GPOnZ jest dążenie do osiągnięcia odczuwalnej i akceptowanej społecznie poprawy w zakresie: stanu zachowania i utrzymania obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie gminy, szeroko pojmowanego zasobu dziedzictwa kulturowego oraz zachowania krajobrazu kulturowego. Ważne jest, aby poprawa ta dokonywała się przy partycypacji mieszkańców gminy, w różnych formach ich życiowej aktywności (praca zawodowa, działalność społeczna, działania wynikające z prawa własności lub z użytkowania obiektów zabytkowych) zaangażowanych w opiekę nad zabytkami. Obowiązkiem władz publicznych w tym względzie jest z kolei pobudzanie i usprawnianie mechanizmów regulujących kwestie tej opieki oraz tworzenie i wspieranie inicjatyw mających taką opiekę na celu.

2. Podstawa prawna opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami

Konieczność opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami jest nałożona przez art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, który stwierdza, iż:

1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:

1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;

2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;

3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;

4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;

5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;

6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;

7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

4. Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

5. Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

6. Sprawozdanie z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków. w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Zabytki zostały objęte w Polsce ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela. Znaczenie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju cywilizacyjnego oraz zadania państwa w zakresie ochrony określają artykuły 5 i 6 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Dookreślenie konstytucyjnego obowiązku państwa wraz z podziałem kompetencji na poszczególne organy administracji publicznej i instytucje państwowe następuje na poziomie ustawodawstwa zwykłego.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r., która zastąpiła ustawę o ochronie dóbr kultury z 1962 r., powiązała ochronę zabytków z ochroną szeroko pojmowanego dziedzictwa kulturowego, umieszczając to zagadnienie w kontekście naszego uczestnictwa w kulturze i historii całej Europy. Nowe prawo zostało dostosowane do zasad obowiązujących w Unii Europejskiej.

Obowiązujące uregulowania prawne, dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zostały zawarte w:

• **Konstytucji RP** (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. – Dz. U. z 1997 r. nr 78 poz. 483 ze zm.) w przepisach:

– **Art. 5:** „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.

– **Art. 6 ust. 1:** „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju oraz (...) udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym”.

– **Art. 86:** „Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa”.

• **Ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (t. j. Dz. U. z 2018 r. poz. 2067 ze zm.), która jest głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce. Przy opracowaniu programu opieki nad zabytkami należy uwzględnić przepisy tej ustawy, takie jak:

– **Art. 3:** definiuje podstawowe pojęcia użyte w ustawie:

„1) zabytek – nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;

2) zabytek nieruchomy – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt 1;

3) zabytek ruchomy – rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt 1;

4) zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;

5) instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami – instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;

- 6) prace konserwatorskie – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
- 7) prace restauratorskie – działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;
- 8) roboty budowlane – roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
- 9) badania konserwatorskie – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
- 10) badania architektoniczne – działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
- 11) badania archeologiczne – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- 12) historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- 13) historyczny zespół budowlany – powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- 14) krajobraz kulturowy – postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka;
- 15) otoczenie – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych”.

– **Art. 4:** objaśnia, że ochrona zabytków polega na podejmowaniu w szczególności przez organy administracji publicznej działań mających na celu: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie; zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków; udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków; przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę; kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków; uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”.

– **Art. 5:** określa, w sposób otwarty, kwestię opieki nad zabytkami: „opieka nad zabytkami sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków naukowego badania i dokumentowania zabytku; prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości; popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury”.

– **Art. 6:** klasyfikuje w układzie rzeczowym przedmioty ochrony i zarazem stanowi szczegółową definicję zabytku:

„1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- c) dziełami architektury i budownictwa,
- d) dziełami budownictwa obronnego,
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- f) cmentarzami,
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2) zabytki ruchome będące, w szczególności:

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach,
- f) instrumentami muzycznymi,
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- b) cmentarzyskami,
- c) kurhanami,
- d) relikami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej”.

– **Art 7:** określa formy ochrony zabytków:

1) wpis do rejestru zabytków

Rejestr zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi Wojewódzki Konserwator Zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Wpis do rejestru historycznego układu urbanistycznego, ruralistycznego lub historycznego zespołu budowlanego nie wyłącza możliwości wydania decyzji o wpisie do rejestru wchodzących w skład tych układów lub zespołu zabytków nieruchomych. Wpisanie zabytku nieruchomego do rejestru ujawnia się w księdze wieczystej danej nieruchomości na wniosek Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, na podstawie decyzji o wpisie do rejestru tego zabytku. Wpisy do rejestru są wolne od opłat (art. 19). Skreślenie z rejestru zabytków następuje na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy lub z urzędu, na podstawie decyzji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (art. 13). Na podstawie decyzji Wojewódzki Konserwator Zabytków występuje z wnioskiem o wykreślenie wpisu z księgi wieczystej i z katastru nieruchomości. Informacja o skreśleniu ogłoszona jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Wykreślenia wolne są od opłat (art. 14). Zabytek ruchomy wpisuje się do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków – na wniosek właściciela tego zabytku (art. 9). Wojewódzki Konserwator Zabytków może wydać decyzję o wpisie z urzędu – w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę.

1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;

2) uznanie za pomnik historii;

3) utworzenie parku kulturowego;

4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

– **Art. 18:** „1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:

1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;

2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;

3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami”.

– **Art. 19:** wskazuje, że „1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę: 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia, 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, 3) parków kulturowych.

1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę: 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia; 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

1b. W uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń uwzględnia się w szczególności: 1) ochronę zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia; 2) ochronę zabytków nieruchomych, innych niż wymienione w pkt 1, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków; 3) wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych.

2. W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.

3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków”.

– **Art. 20:** mówi o konieczności uzgadniania projektów i zmian planów zagospodarowania przestrzennego wojewódzkich i miejscowych z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

– **Art. 21:** „Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy”.

– **Art. 22:** „1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

2. Wojewódzki Konserwator Zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte: 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru; 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków; 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

6. Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych”.

– **Art. 89:** wskazuje, że „organami ochrony zabytków są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Wojewódzki Konserwator Zabytków”.

• **Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym** (t. j. Dz. U. z 2019 r. poz. 506), gdzie w art. 7 ust 1 pkt 9 zostały określone zadania własne gminy: „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”. Pośrednio do ochrony zabytków odnoszą się zadania obejmujące kwestie: ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej, gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego, bibliotek gminnych i innych instytucji kultury, kultury fizycznej i turystyki, zieleni gminnej i zadrzewień, cmentarzy gminnych, utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych, promocji gminy.

Istotne uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, znajdują się w innych obowiązujących ustawach i rozporządzeniach, w tym:

- **Ustawa z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw** (Dz. U. 2017 r. poz. 1595).
- **Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym** (t. j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1945 ze zm.). Ustawa określa zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej oraz zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy. Ustawa, mówi także, że w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, uwzględnia się wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.
- **Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane** (t. j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1186). Ustawa normuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbiórki obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach. Przepisy ustawy nie naruszają przepisów odrębnych, między innymi o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami – w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.
- **Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska** (t. j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1396), która mówi między innymi o tym, że ochrona środowiska polega na zachowaniu wartości kulturowych.
- **Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody** (t. j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1614), której przepisy określają między innymi kompetencje dotyczące wycinki i pielęgnacji drzew, na terenach objętych prawną ochroną konserwatorską.
- **Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami** (t. j. Dz. U. z 2018 r. poz. 121 ze zm.). W rozumieniu ustawy, celem publicznym jest między innymi: opieka nad nieruchomościami,

stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ustawa określa między innymi postępowanie wobec nieruchomości objętych prawną ochroną konserwatorską.

- **Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej** (t. j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1983 ze zm.). Ustawa mówi, że działalność kulturalna polega na upowszechnianiu i ochronie kultury (art. 1 ust. 1). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawuje państwo i polega on na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami. (art. 1 ust. 2). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawują też jednostki samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4). Art. 2 ustawy wymienia formy organizacyjne działalności kulturalnej, wśród których znajdują się obok teatrów, oper, operetek, filharmonii, orkiestr, kin, muzeów, bibliotek, domów kultury, ognisk artystycznych, galerii sztuki – ośrodki badań i dokumentacji w różnych dziedzinach kultury. Jednostki samorządu terytorialnego organizują działalność kulturalną, tworząc samorządowe instytucje kultury, dla których prowadzenie takiej działalności jest podstawowym celem statutowym. Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym (art. 9 ust. 1, 2). Instytucje kultury, a zwłaszcza muzea, jednostki organizacyjne mające na celu opiekę nad zabytkami, ośrodki badań i dokumentacji, biura wystaw artystycznych, galerie i centra sztuki, Filmoteka Narodowa, biblioteki, domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby, ogniska artystyczne, domy pracy twórczej – prowadzą w szczególności działalność w zakresie upowszechniania kultury.

- **Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie** (t. j. Dz. U. z 2018 r. poz. 450 ze zm.). W ramach ustawy, gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (między innymi stowarzyszenia).

- **Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu, tzw. Ustawa Krajobrazowa** (t. j. Dz. U. z 2015 r. poz. 774 ze zm.). Ustawa definiuje pojęcie reklamy, szyldu, krajobrazu, krajobrazu kulturowego, krajobrazu priorytetowego. Nakłada też m.in. obowiązek sporządzania przez samorząd wojewódzki audytu krajobrazowego, w którym mają być zdefiniowane obszary krajobrazów priorytetowych, gdzie sejmik województwa ma mieć możliwość ustalania norm dotyczących wysokości, kształtu budynków i ewentualnego stosowania materiałów miejscowych lub tradycyjnej architektury. Ustawa wprowadza kary za nielegalne reklamy. Ponadto daje samorządom możliwość uchwalenia lokalnego kodeksu reklamowego, w którym określone zostaną zasady sytuowania m.in. nośników reklam.

- **Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków** (Dz. U. z 2018 r. poz. 1609).

- **Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenie rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz**

krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011 r. nr 113 poz. 661).

- **Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków** (Dz. U. z 2017 r. poz. 1674).
- **Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkami”** (Dz. U. z 2004 r. nr 124, poz. 1304), które określa tryb składania wniosków o przyznanie odznaki, wzór i wymiary tej odznaki oraz sposób jej wręczania i noszenia.
- **Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych** (Dz. U. z 2004 r. nr 212, poz. 2153).
- **Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków** (Dz. U. z 2004 r. nr 30, poz. 259).
- **Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków i przedmiotów o cechach zabytków za granicę** (Dz. U. z 2011 r. nr 89, poz. 510).
- **Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych** (Dz. U. z 2004 r. nr 71, poz. 650).

Zasady ochrony zabytków, znajdujących się w muzeach i bibliotekach, zostały określone w:

- **Ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach** (t. j. Dz. U. z 2019 r. poz. 917), która określa podstawowe ramy i zasady funkcjonowania polskich muzeów. Według przepisów ustawy „Muzeum jest jednostką organizacyjną nienastawioną na osiągnięcie zysku, której celem jest trwała ochrona dóbr kultury, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie kontaktu ze zbiorami” (art. 1).
- **Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach** (t. j. Dz. U. z 2018 r. poz. 574 ze zm.), która mówi, że biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe, służą zachowaniu dziedzictwa narodowego. Biblioteki organizują i zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej.

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

- **Ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach** (t. j. Dz. U. z 2019 r. poz. 553).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

GPOnZ jest zgodny z założeniami polityki państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Dokumenty, do których odwołuje się GPOnZ połączono na trzech poziomach: ogólnokrajowym,

regionalnym (wojewódzkim) oraz lokalnym. Są to różnego rodzaju strategie, studia i programy, które dotyczą problematyki ochrony i popularyzacji dziedzictwa kulturowego.

GPOnZ w swoich działaniach programowych nawiązuje do polityki krajowej szczególnie w zakresie poprawy stanu zabytków poprzez przekazywanie środków z budżetu gminy, wykorzystywania dziedzictwa kulturowego w promocji gminy, poprawy przepływu informacji pomiędzy gminą, organami ochrony zabytków oraz mieszkańcami, a także udostępnianiem informacji o zasobie zabytkowej gminy. Ważnym elementem jest również wspieranie działań z zakresu utrzymywania lokalnych tradycji kulturowych oraz wprowadzenie elementów lokalnego dziedzictwa do procesu edukacji oraz działań kulturalnych.

• Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami został przyjęty uchwałą nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r.

Głównym celem projektu Krajowego Programu jest stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami, który w okresie 4 lat realizowany będzie we współpracy z państwowymi instytucjami kultury i organami administracji publicznej poprzez trzy cele szczegółowe, podzielone na kierunki działania, tj.:

Cel szczegółowy 1: „Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego”, podzielony na kierunki działania:

1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym;
2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym;

Cel szczegółowy 2: „Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami”, podzielony na kierunki działania:

1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami;
2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego;

Cel szczegółowy 3: „Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa”, podzielony na kierunki działania:

1. Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa i jego wartości;
2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

• Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 wraz z Uzupełnieniem na lata 2004 – 2020

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 została przyjęta przez Radę Ministrów dnia 21 września 2004 r., rozwinięta w 2005 r., poprzez przygotowane przez Ministerstwo Kultury uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020, jest podstawowym dokumentem rządowym, w którym w oparciu o rzetelną analizę podjęto próbę określenia zasad polityki kulturalnej państwa w warunkach rynkowych. Stanowi ona podstawę do dalszych systemowych rozwiązań w dziedzinie kultury. Misją tej strategii jest „zrównoważony rozwój kultury, jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów”.

Uznając kulturę za jeden z podstawowych czynników rozwoju regionów zapisano w strategii następujące priorytety:

- wzrost efektywności zarządzania kulturą,

- wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury,
- wzrost uczestnictwa i wyrównanie szans w dostępie do szkolnictwa artystycznego, dóbr i usług kultury,
- poprawa warunków działalności artystycznej,
- efektywna promocja twórczości,
- zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków,
- zmniejszenie luki cywilizacyjnej przez modernizację i rozbudowę infrastruktury kultury.

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020 wprowadza programy operacyjne służące realizacji strategii. Jednym z nich jest Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”.

W programie wyróżnione zostały dwa komplementarne priorytety:

- rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych oraz rozwój kolekcji muzealnych. Podstawowym celem priorytetu jest poprawa stanu zachowania zabytków, kompleksowa ich rewaloryzacja, zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki, poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji, zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę,
- zadania związane z zakupami dzieł sztuki i kolekcji dla instytucji muzealnych, zakupami starodruków i archiwaliów, konserwacji i digitalizacji muzealiów, archiwaliów, starodruków, księgozbiorów oraz zbiorów filmowych, wspieraniu rozwoju muzealnych pracowni konserwatorskich oraz nowych technik konserwacji zabytków ruchomych.

• Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (SOR) została przyjęta przez Radę Ministrów uchwałą nr 8 z dnia 14 lutego 2017 r. Jest to aktualizacja Strategii Rozwoju Kraju 2020, przyjętej uchwałą Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r.

SOR jest strategicznym instrumentem zarządzania polityką rozwoju realizowaną przez instytucje państwa. W jednolitym systemie programowym przedstawia cele do realizacji w horyzoncie roku 2020 i 2030, określa wskaźniki ich realizacji, wskazuje sposób ich osiągnięcia oraz określa najważniejsze projekty służące realizacji celów SOR.

Głównym celem SOR jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym.

Zadania powiązane z obszarem ochrony zabytków zostały uwzględnione w następujących obszarach:

1). Obszar e-państwo – kierunek interwencji:

1. Budowa i rozwój e-administracji – orientacja administracji państwa na usługi cyfrowe.

Wyznaczony projekt strategiczny:

Digitalizacja i rozwój kultury cyfrowej – kontynuacja procesów związanych z digitalizacją, przechowywaniem i udostępnianiem różnego typu zasobów dziedzictwa cyfrowego w Polsce (muzealnych, bibliotecznych, archiwalnych, audiowizualnych i zabytków), w tym do celów ponownego wykorzystywania, w ramach którego digitalizację należy rozumieć, jako nowoczesną formę konserwacji i zabezpieczania najcenniejszych zasobów kultury.

2). Kapitał ludzki i społeczny – kierunek interwencji:

4. Wzmocnienie roli kultury dla rozwoju gospodarczego i spójności społecznej.

Działania do 2020 r.:

– Wzmacnianie potencjału instytucji kultury o szczególnym znaczeniu – wspieranie instytucji kultury, których wieloletnia działalność i tradycja mają szczególne znaczenie dla celów polityki państwa w obszarze kultury i których dorobek jest ważnym elementem budowania tożsamości kulturowej Polaków oraz narzędziem promocji Polski w świecie.

– Wypracowanie systemu wspierania rozwoju sektorów kreatywnych – stworzenie warunków dla rozwoju sektorów kreatywnych w Polsce, które wpłyną na rozwój całego ekosystemu wspierania kultury.

Działania do 2030 r.:

– Ochrona i promocja dziedzictwa narodowego – wykorzystanie potencjału dziedzictwa dla wzmocnienia kapitału społecznego oraz poczucia tożsamości i wspólnoty; inwestycje w dziedzictwo narodowe (dobra kultury, nauki i sztuki, zabytki, rozwój sieci muzeów, wspieranie i promocja dziedzictwa kulturowego wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNESCO).

– Wzmacnianie tożsamości, poczucia wspólnoty i więzi międzypokoleniowych, poprzez uczestnictwo i zwiększanie dostępu do instytucji i dzieł kultury na wszystkich poziomach funkcjonowania wspólnoty (lokalnym, regionalnym, narodowym), likwidacja „białych plam” w dostępie do kultury.

• **Strategia rozwoju kapitału społecznego 2020**

Strategia rozwoju kapitału społecznego 2020 została przyjęta przez Radę Ministrów uchwałą nr 104 z dnia 18 czerwca 2013 r. Jest jedną z dziewięciu tzw. strategii zintegrowanych, służących wdrożeniu SRK 2020. Jako cel główny wskazano w niej wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski, w którego ramach określono cztery cele szczegółowe. W kontekście ochrony zabytków i opieki nad nimi wskazać można czwarty z celów „Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego”, a zwłaszcza jego priorytet 4.1. „Wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej”. Wytyczone tutaj kierunki działań to:

4.1.1. Tworzenie warunków wzmocnienia tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym.

4.1.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu.

4.1.3. Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury.

Walory i potencjał tkwiący w dziedzictwie kulturowym są postrzegane w strategii, jako „kluczowy element potencjału kulturowego”, a tym samym jedna z „szans rozwojowych dla całego społeczeństwa”. W strategii podnosi się także kwestię znaczenia aktywnej partycypacji społecznej w ochronie zabytków i opiece nad nimi.

• **Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju 2030**

Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju 2030 została przyjęta przez Radę Ministrów uchwałą nr 239 z dnia 13 grudnia 2011 r. Jest to najważniejszy dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski. Jego celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie. Koncepcja ta kładzie szczególny nacisk na budowanie i utrzymywanie ładu przestrzennego, ponieważ decyduje on o warunkach życia obywateli, funkcjonowaniu gospodarki i pozwala wykorzystywać szanse rozwojowe. Koncepcja formułuje także zasady i działania służące zapobieganiu konfliktom w gospodarowaniu przestrzenią i zapewnieniu bezpieczeństwa, w tym powodziowego. W znacznie większym stopniu niż dotychczas uwzględnia problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego w systemie kształtowania prawidłowej polityki przestrzennej.

Jako cele polityki przestrzennej w aspekcie ochrony zabytków wskazano:

- ograniczenie presji urbanizacyjnej na obszary dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, poprzez rozwój narzędzi wspierania finansowego ochrony przyrody i krajobrazu,
- wprowadzenie systemu standardów zabudowy i zagospodarowania terenu na terenach o niższym reżimie ochronnym,
- wprowadzenie narzędzi kompensacji utraconych korzyści ekonomicznych na terenach o wysokich restrykcjach konserwatorskich,
- wspieranie rewitalizacji zdegradowanych przestrzeni: starych dzielnic mieszkaniowych, obiektów przemysłowych, pokolejowych, opuszczonych wsi przez przyjęcie regulacji z zakresu rewitalizacji obszarów miejskich i starych zasobów mieszkaniowych.

4.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Przy sporządzaniu GPOnZ uwzględniono uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy wynikające z dokumentów na poziomie:

– **wojewódzkim:** Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030; Audyt turystyczny Województwa Zachodniopomorskiego; Plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego; Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2017 – 2020;

– **powiatowym:** Strategia promocji Powiatu Kołobrzeskiego na lata 2012 – 2020.

GPOnZ jest zgodny z celami, zasadami i kierunkami wyznaczonymi w wojewódzkich i powiatowych dokumentach programowych oraz z dokumentami wyznaczającymi kierunki polityki przestrzennej gminy Ustronie Morskie.

Dokumenty opracowane na poziomie województwa i powiatu:

- **Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030**

Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030 została przyjęta uchwałą nr VIII/100/19 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 28 czerwca 2019 r. Jest to aktualizacja Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020 wraz z Prognozą oddziaływania na Środowisko. Strategia określa kierunki działań społeczności regionu oraz mechanizmy monitorowania jego rozwoju. Zgodnie z zapisami dokumentu rozwój kultury stanowić ma fundament tożsamości regionalnej. Realizacji założeń strategii mają służyć programy strategiczne.

Ze względu na swoje położenie dziedzictwo kulturowe Pomorza Zachodniego uwarunkowane wielorakimi i wielowiekowymi czynnikami historycznymi i demograficznymi różni się znacząco od pozostałych województw. Najważniejszymi ośrodkami kultury województwa są Szczecin i Koszalin, gdzie siedziby mają niemal wszystkie teatry, obie filharmonie oraz duża część muzeów. Na Pomorzu Zachodnim znajduje się ponad 400 domów i ośrodków kultury (w tym klubów i świetlic), a także niemal 500 bibliotek i punktów bibliotecznych. Pod względem liczby widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych oraz pod względem liczby widzów w kinach województwo nie odbiega od średniej krajowej.

W Strategii określono cztery cele strategiczne, z których wyprowadzono 13 celów kierunkowych. Cele zidentyfikowane są nadrzędnym aktem wyboru – spośród szerokiego katalogu celów rozwojowych dedykowanych poszczególnym obszarom aktywności samorządu województwa. Wskazują one obszary priorytetowe, wyznaczające ścieżkę do osiągnięcia zamierzonej wizji rozwoju regionu w perspektywie do roku 2030.

W zakresie kultury wskazano na następujące cele:

I Cel strategiczny Wzmocnienie roli województwa w relacjach międzyregionalnych i transgranicznych.

W tym obszarze ważne jest również realizowanie i finansowanie lub współfinansowanie przez samorząd przedsięwzięć ze szczególnym uwzględnieniem specjalizacji gospodarczych regionu, np. w dziedzinie niebieskiej i zielonej gospodarki, infrastruktury turystycznej, ale także kultury i edukacji.

Cel kierunkowy 1. 1. Wzmocnienie bałtyckiego wymiaru polskiej polityki regionalnej i europejskiej.

Polityka inwestycyjna i gospodarcza regionu zostanie oparta w znacznej mierze na założeniach umożliwiających aktywne pozyskiwanie partnerów zagranicznych, w szczególności z

obszaru makroregionu bałtyckiego. Jej uzupełnieniem będzie rozwijanie kontaktów w sferze B+R i edukacji, a także w dziedzinie kultury, uwzględniających pielęgnowanie i promowanie polskości i świadomości narodowej mieszkańców Pomorza Zachodniego.

Cel kierunkowy 3.3. Upowszechnianie i podnoszenie poziomu usług publicznych.

Zostanie wypracowany i wdrożony regionalny standard dostępu do usług publicznych, dóbr kultury i mechanizmów rozwoju lokalnego (przynajmniej w odniesieniu do usług świadczonych przez jednostki samorządu regionalnego). Samorząd podejmie działania na rzecz budowy i wzmacniania sieci współpracy na obszarach wiejskich regionu, w oparciu o rozwiązania instytucjonalne (LGD, system dystrybucji funduszy unijnych), projekty rewitalizacyjne, ale i półformalne sieci przepływu informacji i usług.

• **Audyt turystyczny Województwa Zachodniopomorskiego**

Audyt turystyczny Województwa Zachodniopomorskiego przyjęty uchwałą Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego w dniu 8 stycznia 2014 r. Przyjęty dokument jest analizą turystyczną regionu. Wnioski płynące z audytu turystycznego służą wykonaniu analizy SWOT - określenia mocnych i słabych stron, możliwości i zagrożeń. W dokumencie zwrócono uwagę na znaczenie potencjału kulturowego, który pozwala zaistnieć i konkurować na rynku turystycznym, na który składają się wszelkiego rodzaju miejsca i obiekty zabytkowe, muzea dysponujące zbiorami o szczególnym znaczeniu lub świadczącymi o unikatowej historii i cechach kultury regionu. W dokumencie przeanalizowano elementy krajobrazu kulturowego i wskazano jego najcenniejsze elementy przywołując konkretne obiekty w regionie, w tym: budowle sakralne, mieszkalne, obronne czy zabytki techniki ale także obszary zieleni komponowanej, tj. parki, ogrody, cmentarze, zieleń przydrożną. Zwrócono również uwagę na elementy historycznego zagospodarowania: pomniki, kapliczki przydrożne, krzyże itp. Stwierdzono, że te wszystkie elementy stanowią istotny potencjał kulturowy w rozwoju turystyki kulturowej Województwa.

• **Plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego**

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego został przyjęty uchwałą nr XLV/530/2010 przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego dnia 29 października 2010 r., a obowiązujący dotychczas dokument z 2002 r. został uchylony. W dniu 30 października 2012 r. przyjęto uchwałą XIX/257/12 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego.

Plan jest opracowaniem o charakterze regionalnym, stanowi integralny element szeroko pojętego planowania strategicznego w zakresie przestrzennej koordynacji działań. Dzięki zintegrowanemu systemowi planowania zapewniona jest odpowiednia korelacja planu z koncepcją przestrzennego zagospodarowania kraju oraz ze strategią rozwoju województwa. Ustalenia planu nie stanowią prawa miejscowego i tym samym nie naruszają autonomii gmin w zakresie gospodarki przestrzennej, umożliwiają jednak ubieganie się o środki finansowe regionalne, krajowe i unijne na realizację zadań celu publicznego. Plan określa uwarunkowania i kierunki rozwoju województwa w zakresie:

- organizacji struktury przestrzennej, w tym podstawowych elementów sieci osadniczej, infrastruktury społecznej i technicznej;
- ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego;

– lokalizacji inwestycji publicznych rządowych i samorządu województwa.

Głównym celem świadomej polityki przestrzennej jest właściwe wykorzystanie przestrzeni i jej zasobów oraz istniejącego zainwestowania dla potrzeb rozwojowych zapewniających wzrost poziomu i jakości życia społeczeństwa. Przez właściwe wykorzystanie przestrzeni należy rozumieć między innymi „ochronę i zachowanie jej niezbywalnych wartości jakimi są bioróżnorodność, walory przyrodnicze, krajobrazowe i dziedzictwo kulturowe”. Najistotniejszymi ustaleniami planu dotyczącymi dziedzictwa kulturowego jest umieszczenie listy dóbr kultury współczesnej (budowle i pomniki) oraz rekomendacja do objęcia ochroną poprzez wpis na listę Pomników Historii dziesięciu obiektów na terenie województwa zachodniopomorskiego.

• Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2017 – 2020

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2017 – 2020 (WPOnZ) został przyjęty uchwałą nr XXII/361/17 przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego dnia 25 kwietnia 2017 r.

WPOnZ zakłada, że Samorząd Województwa sprawując opiekę nad zabytkami będącymi jego własnością lub przez niego administrowanymi, poprzez swoje działania przyczynia się do ochrony zabytków leżących w granicach województwa zachodniopomorskiego. Posiadając ku temu instrumenty (finansowe i organizacyjne – Wydział Kultury, Nauki i Dziedzictwa Narodowego, Biuro Dokumentacji Zabytków) inicjuje, wspiera i koordynuje działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego województwa, a wobec właścicieli zabytków może pełnić także funkcję wspomagającą, doradczą, opiniodawczą. Samorząd Województwa może tworzyć warunki w zakresie bieżących możliwości finansowych i organizacyjnych stymulowania i wspierania wybranych działań, uznanych za istotne dla zachowania dziedzictwa kulturowego i tym samym dla realizacji zadań Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego.

Samorząd Województwa określa politykę zagospodarowania przestrzennego województwa (m.in. poprzez Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego) i strategię rozwoju województwa w poszczególnych dziedzinach (m.in. poprzez Strategię Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego, Regionalny Program Operacyjny), w tym w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, zdefiniowaną w Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami. Ponieważ dziedzictwo kulturowe jest przedmiotem ustaleń wielu wojewódzkich dokumentów planistyczno-strategicznych naturalnym jest dążenie do kompatybilności i komplementarności kierunków i zadań obejmujących dziedzictwo kulturowe we wszystkich dokumentach.

W osiągnięciu celów WPOnZ fundamentalną kwestią jest wypracowanie programu finansowania długofalowych działań, ukierunkowanych na osiągnięcie określonego celu, np. poprawa materialnego stanu zachowania zasobów dziedzictwa kulturowego, m.in. poprzez ustalenie pierwszeństwa w przyznawaniu środków na rzecz określonej grupy zabytków, na określony okres, czy poprzez uwzględnienie w priorytetach Regionalnych Programów Operacyjnych Województwa Zachodniopomorskiego.

Samorząd Województwa nie ma kompetencji do stanowienia ochrony zabytków, a jedynie do opieki nad zabytkami. Jego kompetencje i działania mają charakter wspierający zarówno ochronę (poprzez plan zagospodarowania przestrzennego województwa), jak i opiekę (poprzez uchwalanie

Regionalnego Programu Operacyjnego, przy pomocy którego otwierają się przed właścicielami zabytków możliwości uzyskania środków finansowych). Cele WPOnZ to:

- I. Utrzymanie zabytków budujących krajobraz kulturowy województwa zachodniopomorskiego.
- II. Funkcjonowanie zabytków w procesie aktywizacji ekonomicznej i społecznej województwa.
- III. Kształtowanie świadomości regionalnej w oparciu o dziedzictwo kulturowe i potrzebę jego zachowania dla przyszłych pokoleń.

Dla wyznaczonych celów perspektywicznych określono cele operacyjne. Do poszczególnych celów operacyjnych przyporządkowano określone zadania szczegółowe.

• **Strategia promocji Powiatu Kołobrzeskiego na lata 2012 – 2020**

Strategia promocji Powiatu Kołobrzeskiego na lata 2012 – 2020 została przyjęta uchwałą nr XXVI/175/2012 Rady Powiatu w Kołobrzegu z dnia 27 grudnia 2012 r.

Jest to dokument długookresowy przeznaczonym do określenia ogólnych ram realizacji zadań za zakresu szeroko rozumianej promocji powiatu kołobrzeskiego. Szczegółowe analizy zamieszczone w tym opracowaniu pozwalają na poznanie stanu powiatu jako organizmu społeczno-gospodarczego a także umożliwiają rozpoznanie otoczenia w jakim powiat kołobrzeski funkcjonuje.

Wyznaczona misja powiatu kołobrzeskiego w zakresie strategii promocji: „Powiat kołobrzeski jako najbardziej atrakcyjny obszar lokalizacji działalności uzdrowiskowej, turystycznej i usługowej w północno-zachodniej Polsce, realizujący zasady zrównoważonego rozwoju z zachowaniem najwyższej jakości walorów przyrodniczych”.

Podstawowe cele strategii promocji powiatu kołobrzeskiego w obszarze zabytków:

- Budowa silnej i rozpoznawalnej marki powiatu (system wizualny, graficzny i skojarzeniowy);
- Stworzenie systemu informacji powiatowej (turystycznej i gospodarczej) w formie wydawnictw tematycznych lub cyklicznego informatora;
- Zwiększenie liczby turystów (dalsza intensyfikacja ruchu turystycznego – zwłaszcza za granicznego);
- Integracja społeczności lokalnej z zachowaniem jej różnorodności (rozwój szkolnictwa, obiektów kulturalno-rozrywkowych i sportowo-rekreacyjnych, informatyzacja, komunikacja);
- Promocja walorów historyczno-kulturalnych powiatu oraz wspieranie wydarzeń kulturalnych i sportowych poprzez Muzeum Oręża Polskiego, Ognisko Pracy Pozaszkolnej oraz projektowany Stadion Lekkoatletyczny.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami obowiązującymi na poziomie gminy

GPOnZ zgodny jest z następującymi dokumentami:

• **Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Ustronie Morskie na lata 2016 – 2020+**

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Ustronie Morskie na lata 2016 – 2020+ został przyjęty uchwałą nr XXX/212/2017 Rady Gminy Ustronie Morskie z dnia 10 lutego 2017 r.

Plan rozwoju jako dokument definiuje najważniejsze przedsięwzięcia gospodarcze, społeczne oraz środowiskowe. Wskazuje kierunki alokacji zasobów, które w możliwie najlepszy sposób pomogą w realizacji ustalonej wizji rozwoju. Zawarte w dokumencie działania mają na celu określenie najbardziej pożądanych przez lokalną społeczność przedsięwzięć rozwojowych. Plan jest dokumentem kierunkowym, będącym podstawą skoordynowanych działań podejmowanych przez wszystkich partnerów społecznych gminy.

W Planie wyznaczono cele strategiczne wraz z działaniami. W obszarze dziedzictwa kulturowego wskazano na:

Cel strategiczny B: Rozwój turystyki i przedsiębiorczości mieszkańców.

Działania prowadzące do osiągnięcia Celu Strategicznego B:

- B1. Wspieranie i promowanie turystyki na terenie gminy.
- B2. Wykorzystanie walorów przyrodniczych gminy przy tworzeniu miejsc noclegowych.
- B3. Wspieranie rozwoju i tworzenia przedsiębiorczości na terenie gminy.
- B4. Rozwój turystyki (lepsze zagospodarowanie nadmorskich terenów rekreacyjnych).
- B5. Organizacja imprez promujących gminę oraz przyciągających jeszcze większą liczbę turystów.

W Planie opisano szczegółowo obiekty dziedzictwa kulturowego, te które wpisane są do rejestru zabytków. Omówiono zagadnienie kultury oraz turystyki na obszarze gminy.

• **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ustronie Morskie**

Obecnie obowiązujące Studium zostało przyjęte uchwałą nr XLV/370/2018 Rady Gminy Ustronie Morskie z dnia 6 września 2018 r. w sprawie zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ustronie Morskie.

Studium to podstawowy dokument planistyczny szczebla lokalnego, opisujący stan zagospodarowania przestrzeni oraz definiujący kierunki realizowania polityki przestrzennej gminy. Studium wytycza politykę przestrzenną gminy, która ma na celu zagwarantowanie zrównoważonego rozwoju wszystkich elementów struktury przestrzennej gminy. Określona polityka przestrzenna stanowi wytyczne koordynacyjne dla sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W Studium scharakteryzowano stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Wskazano i opisano najważniejsze elementy dziedzictwa kulturowego, w tym obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków wraz ze stanowiskami archeologicznymi.

Strefy ochrony konserwatorskiej

Na terenie gminy Ustronie Morskie wyznaczone są strefy ochrony konserwatorskiej „B”, „K” i „E” oraz jedna projektowana strefa ochrony konserwatorskiej „A”. Dla tych stref obowiązują (bądź w przypadku strefy projektowanej będą obowiązywać) określone zakazy i nakazy mające na celu ochronę znajdujących się na tych obszarach zabytków.

Strefą konserwatorską „B” objęto następujące układy przestrzenne:

- Kukinia – placowy układ przestrzenny wsi – układ z XIII – XIV w.
- Rusowo – park pałacowy z XIX w.
- Rusowo – cmentarz rodowy w obrębie parku pałacowego.
- Rusowo – owalnicowy układ przestrzenny wsi – układ z XIII – XIV w.

- Ustronie Morskie – uzdrowiskowo-wczasowy zespół przestrzenny z historycznymi pierzejami zabudowy i parkiem zdrojowym z końca XIX i pocz. XX w.
- Bagicz – cmentarz poewangelicki założony najprawdopodobniej w 2 połowie XIX w.

Strefa „B” ochrony konserwatorskiej, obejmuje układy przestrzenne lub ich fragmenty, w obrębie których czytelne jest historyczne rozplanowanie oraz zabudowa o lokalnych wartościach kulturowych. Ochronie podlega:

- rozplanowanie dróg, ulic i placów (z uwzględnieniem możliwości zachowania pierwotnych nawierzchni),
- historyczne ukształtowanie działki siedliskowe, ze szczególnym uwzględnieniem szerokości frontów poszczególnych parceli, rozplanowanie zabudowy poszczególnych zagród i charakterystycznego usytuowania domu mieszkalnego,
- architektoniczna forma zabudowy (istniejącej i uzupełniającej): gabaryty, kształty dachów, zasadnicza kompozycja elewacji,
- zieleń komponowana (obsadzenia uli, starodrzew w obrębie siedlisk) – układ i stan gatunkowy,
- mała architektura.

Strefą konserwatorską „K” objęto następujące układy przestrzenne:

- Bagicz – aleja lipowa w osi dawnej wsi z 1 poł. XX w.,
- Kukinia – cmentarz polowy (ewangelicki) przy drodze do Dygowa z pocz. XX w.,
- Kukinka – cmentarz ewangelicki z 2 poł. XIX w. (obecnie świetlica),
- Kukinka – cmentarz ewangelicki (leśny) z pocz. XX w.,
- Rusowo – cmentarz komunalny z pocz. XX w.,
- Rusowo – aleja lipowa (śródpolna) z pocz. XX w.,
- Ustronie Morskie – cmentarz komunalny z przełomu lat 20. i 30. XX w.,
- Ustronie Morskie – aleja lipowa (podwójna) ul. Kolejowa z pocz. XX w.,
- Ustronie Morskie – aleja lipowa (podwójna) ul. Wiejska z lat 20-tych XX w.

Strefa „K” ochrony krajobrazu kulturowego, w której ochronie podlega:

- kompozycja zieleni,
- układ dróg i alei,
- mała architektura: ogrodzenia i bramy,
- nagrobki, krzyże, pomniki, ogrodzenia kwater i inne zachowane elementy urządzenia cmentarza

Strefą konserwatorską „E” objęto ekspozycję na wieś Rusowo. Strefa „E” – ochrony ekspozycji zabytkowego układu przestrzennego lub jego elementów, w której ochronie podlega:

- obszar stanowiący zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów, dominant zabytkowego układu oraz obiektów o szczególnych wartościach krajobrazowych.

Projektowaną strefą konserwatorską „A” objęto cmentarz przykościelny w Rusowie wraz z kościołem pw. MB Różańcowej.

Studium precyzuje kierunki ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, koncentrując się na rejestrze i ewidencji zabytków, strefach ochrony konserwatorskiej oraz stanowiskach archeologicznych.

Wskazuje się na konieczność ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej wskazanych w rejestrze i ewidencji zabytków, strefach ochrony konserwatorskiej oraz stanowiskach archeologicznych, poprzez ustalenie szczegółowych zasad ich ochrony, w tym zgodnych

z przepisami odrębnymi, lecz również ochrony rozszerzonej w stosunku do wynikającej jedynie z zasad ochrony nakładanych przepisami odrębnymi.

Środowisko kulturowe Gminy wymaga ochrony poprzez respektowanie następujących zasad w odniesieniu do zasobów dziedzictwa kulturowego:

- ścisłej ochronie podlegają obiekty figuruje w rejestrze zabytków – przez ścisłą ochronę należy rozumieć w przypadku obiektów kubaturowych zakaz modyfikowania kubatury, zakaz modyfikowania geometrii dachów, nakaz stosowania rozwiązań zachowujących w przypadku ingerencji o cechach remontu, modernizacji lub adaptacji charakter obiektu zabytkowego także w kwestii materiałowej, nakaz zachowania cennych detali architektonicznych,
- ochronie podlegają obiekty nie figuruje w rejestrze zabytków, lecz figuruje w ewidencji konserwatorskiej,
- ochronie podlegają obiekty nie figuruje w rejestrze i ewidencji konserwatorskiej, lecz figuruje w obrębie stref ochrony konserwatorskich.

Wszelka działalność inwestycyjna przy obiektach zabytkowych ujętych w rejestrze i ewidencji zabytków, strefach ochrony konserwatorskiej oraz stanowiskach archeologicznych musi być prowadzona zgodnie z przepisami odrębnymi, a w szczególności zgodnie z Ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz Ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane, a wszelkie uzgodnienia powinny być przeprowadzane z Zachodniopomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Szczecinie.

W ramach ustaleń szczegółowych dotyczących ochrony **obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków** ustala się w szczególności obowiązki:

- zachowywania oryginalnej formy budynku, w tym w szczególności konfiguracji jego kubatury,
- zachowywania oryginalnej formy geometrii dachu, z zakazem jej deformowania przez wprowadzanie lub rozbudowę kafrów, okien połaciowych, z wyłączeniem sytuacji, w której wprowadzenie takich modyfikacji wynika z zastosowania przepisów techniczno-budowlanych,
- zachowywania oryginalnego materiału połaci dachu, przy czym obowiązuje dobór dokładnego materiału i jego szczegółowo dostosowanego rodzaju w przypadku ingerencji; należy przez to rozumieć między innymi konieczność zastosowania w szczególności dokładnie takiego samego typu dachówki, takich samych akcesoriów, takiej samej wielkości cegły dla elementów widocznych na połaci dachu, takich samych materiałów oraz przekrojów więźby dachowej, analogicznych kolorów do oryginalnej kolorystyki (o ile daje się taką ustalić):
  - > gdy oryginalnym zastosowanym rozwiązaniem była ceramiczna dachówka karpiówka, należy zastosować także dachówkę ceramiczną w analogicznym układzie (koronka lub łuska; niedopuszczalne jest zastosowanie dachówki cementowej),
  - > gdy oryginalnym zastosowanym rozwiązaniem była ceramiczna dachówka esówka, należy zastosować także taką dachówkę ceramiczną (niedopuszczalne jest zatem zastosowanie dachówki cementowej),
  - > gdy oryginalnym zastosowanym rozwiązaniem była ceramiczna dachówka mniszka, należy zastosować także taką dachówkę ceramiczną (niedopuszczalne jest zatem zastosowanie dachówki cementowej),
  - > gdy oryginalnym zastosowanym rozwiązaniem był gont, należy zastosować taki rodzaj pokrycia z tolerancją wielkości elementów gontu do +5cm,

- > gdy oryginalnym zastosowanym rozwiązaniem była strzecha, należy zastosować taki rodzaj pokrycia z tolerancją grubości do +5cm,
- > gdy w toku prac modernizacyjnych zmieniono oryginalne pokrycie na pokrycie nowsze, nie licujące z dawnym charakterem chronionego obiektu, każda ingerencja modernizacyjna lub adaptacyjna (z wyłączeniem remontu) musi skutkować wprowadzaniem pokrycia oryginalnego,
- > zakazuje się stosowania pokryć z blachy dachówkopodobnej, blachy falistej lub trapezowej, gontu bitumicznego, membrany, a także papy, o ile papa nie była wykazana jako oryginalny materiał pokrycia dachu,
- zachowywania oryginalnego materiału elewacji, przy czym obowiązuje dobór dokładnego materiału i jego szczegółowo dostosowanego rodzaju w przypadku ingerencji; należy przez to rozumieć między innymi konieczność zastosowania w szczególności dokładnie takiego samego typu wykończenia i uwarstwienia zewnętrznego elewacji, takich samych akcesoriów, takiej samej wielkości cegły dla elementów widocznych na elewacji, detali zgodnych z charakterem architektonicznym obiektów, analogicznych kolorów do oryginalnej kolorystyki (o ile daje się taką ustalić):
- > gdy oryginalnym zastosowanym rozwiązaniem elewacji była cegła ceramiczna traktowana jako lico wykończone, należy zastosować także cegłę ceramiczną (niedopuszczalne jest zatem zastosowanie bloczków, cegieł z innego materiału) o dostosowanym kolorze,
- > gdy oryginalnym zastosowanym rozwiązaniem elewacji była cegła ceramiczna i występowały w niej detale architektoniczne, w szczególności takie jak nadproża, wieńce, szczyty, obramienia otworów, obowiązuje nakaz ich zachowania w stanie niezakrytym,
- > gdy oryginalnym zastosowanym rozwiązaniem elewacji był układ szachulcowy widoczny, należy zastosować odpowiednią, zgodną z oryginalnym rysunkiem ścian kombinację drewna konstrukcyjnego i wypełnienia (niedopuszczalne jest stosowanie łąt drewnianych układanych na warstwie ociepleniowej jako imitacji zatem zastosowanie bloczków, cegieł z innego materiału) o dostosowanym kolorze,
- > gdy oryginalnym zastosowanym rozwiązaniem elewacji była ściana tynkowana, należy zastosować tynk dostosowany do specyfiki ściany, z zachowaniem detali architektonicznych, w szczególności sztukaterii i elementów porządkujących elewację (pilastry, kolumny), zgodną z oryginalnym rysunkiem ścian o dostosowanym kolorze,
- > gdy występują cenne detale kamienne takie, jak cokół, nadproża lub inne analogiczne, muszą być one zachowane i eksponowane lub wykonane w analogicznym kształcie i także z kamienia,
- > gdy występują cenne detale ślusarskie, muszą być one wykonane w analogicznej technologii i z analogicznego materiału,
- > obowiązuje nakaz zachowywania rytmu i uporządkowania elewacji zgodny z oryginalnym charakterem obiektu.

W ramach ustaleń szczegółowych dotyczących ochrony obiektów zabytkowych nie wpisanych do rejestru zabytków, lecz **figurujących w ewidencji konserwatorskiej** ustala się w szczególności obowiązek:

- zachowywania oryginalnej formy budynku, w tym w szczególności konfiguracji jego kubatury,

- zachowywania oryginalnej formy geometrii dachu, z zakazem jej deformowania przez wprowadzanie lub rozbudowę kafrów, z wyłączeniem sytuacji, w której wprowadzenie takich modyfikacji wynika z zastosowania przepisów techniczno-budowlanych,
- zachowywania oryginalnego materiału połączy dachu, przy czym obowiązuje dobór dokładnego materiału i jego szczegółowo dostosowanego rodzaju w przypadku ingerencji; należy przez to rozumieć między innymi konieczność zastosowania w szczególności dokładnie takiego samego typu dachówki, takich samych akcesoriów, analogicznych kolorów do oryginalnej kolorystyki (o ile daje się taką ustalić):
  - > gdy oryginalnym zastosowanym rozwiązaniem była dachówka karpiówka, należy zastosować także dachówkę karpiówkę w analogicznym układzie (koronka lub łuska),
  - > gdy oryginalnym zastosowanym rozwiązaniem była dachówka esówka, należy zastosować także taką dachówkę,
  - > gdy oryginalnym zastosowanym rozwiązaniem była dachówka mniszka, należy zastosować także taką dachówkę,
  - > gdy oryginalnym zastosowanym rozwiązaniem był gont, należy zastosować taki rodzaj pokrycia,
  - > zakazuje się stosowania pokryć z blachy dachówkopodobnej, blachy falistej lub trapezowej, gontu bitumicznego, a także membrany i papy w przypadku dachów stromych,
- zachowywania oryginalnego materiału elewacji, przy czym w przypadku ingerencji obowiązuje dobór analogicznego materiału; należy przez to rozumieć między innymi konieczność zastosowania w szczególności dokładnie takiego samego typu wykończenia zewnętrznego elewacji, takich samych akcesoriów, detali zgodnych z charakterem architektonicznym obiektów, analogicznych kolorów:
  - > gdy oryginalnym zastosowanym rozwiązaniem elewacji była cegła ceramiczna traktowana jako lico wykończone, należy zastosować także cegłę ceramiczną (nie dopuszczalne jest zatem zastosowanie bloczków, cegieł z innego materiału) o dostosowanym kolorze,
  - > gdy oryginalnym zastosowanym rozwiązaniem elewacji była cegła ceramiczna i występowały w niej detale architektoniczne, w szczególności takie jak nadproża, wieńce, szczyty, obramienia otworów, obowiązuje nakaz ich zachowania w stanie niezakrytym,
  - > gdy oryginalnym zastosowanym rozwiązaniem elewacji był układ szachulcowy widoczny, należy zastosować odpowiednią, zgodną z odwzorowaniem oryginalnego rysunku ścian z drewna konstrukcyjnego i wypełnienia,
  - > gdy oryginalnym zastosowanym rozwiązaniem elewacji była ściana tynkowana, należy zastosować tynk dostosowany do specyfiki ściany, z zachowaniem detali architektonicznych, w szczególności sztukaterii i elementów porządkujących elewację (pilastry, kolumny), o dostosowanym kolorze,
  - > gdy występują cenne detale kamienne takie, jak cokół, nadproża lub inne analogiczne, muszą być one zachowane i pozostać eksponowane,
  - > obowiązuje nakaz zachowywania rytmu i uporządkowania elewacji zgodny z oryginalnym charakterem obiektu.

W ramach ustaleń szczegółowych dotyczących wyznaczonych **stref ochrony konserwatorskich** wskazuje się następujące formy i warunki ochrony:

- dla strefy „B” ochrony konserwatorskiej ochronie podlega:
  - > rozplanowanie dróg, ulic i placów (z uwzględnieniem możliwości zachowania pierwotnych nawierzchni),

- > historyczne ukształtowanie działki siedliskowe, ze szczególnym uwzględnieniem szerokości frontów poszczególnych parceli, rozplanowanie zabudowy poszczególnych zagród i charakterystycznego usytuowania domu mieszkalnego,
- > architektoniczna forma zabudowy (istniejącej i uzupełniającej): gabaryty, kształty dachów, zasadnicza kompozycja elewacji,
- > zieleń komponowana (obsadzenia uli, starodrzew w obrębie siedlisk) – układ i stan gatunkowy,
- > mała architektura.

Warunki ochrony:

- > utrzymanie zasadniczych elementów historycznego układu przestrzennego,> rewitalizacja i modernizacja obiektów o wartościach kulturowych,
- > nowe obiekty należy dostosować do historycznej kompozycji przestrzennej oraz architektonicznych form zabudowy występujących w obrębie miejscowości,
- > docelowe usunięcie lub przebudowa obiektów dysharmonizujących
- > obowiązuje wymóg konsultowania i uzgadniania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszelkich działań – inwestycyjnych w zakresie:
  - > budowy nowych obiektów,
  - > kształtowanie zabudowy o określonych gabarytach i bryle,
  - > przebudowy i remontów, a także zmiany funkcji obiektów figurujących w wykazie zabytków architektury i budownictwa,
  - > zmian historycznie ukształtowanych wnętrz ruralistycznych.
- dla strefy „K” ochrony konserwatorskiej ochronie podlega:
  - > kompozycja zieleni,
  - > układ dróg i alei,
  - > mała architektura: ogrodzenia i bramy,
  - > nagrobki, krzyże, pomniki, ogrodzenia kwater i inne zachowane elementy urządzenia cmentarza.
- dla strefy „E” ochrony konserwatorskiej ochronie podlega:
  - > obszar stanowiący zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów, dominant zabytkowego układu oraz obiektów o szczególnych wartościach krajobrazowych. warunki ochrony:
    - > wyłączenie spod zabudowy obszaru, zakłócającego ekspozycję zabytku;
    - > wszelkie inwestycje na tym terenie należy poprzedzić studiami panoramicznymi, które określą warunki oraz dopuszczalny zasięg zabudowy;
    - > lokalizacja obiektów kubaturowych i innych wysokich urządzeń wymaga uzyskania zezwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Stanowiska archeologiczne

W ramach ustaleń szczegółowych dotyczących wyznaczonych **stanowisk archeologicznych** wskazuje się następujące formy i warunki ochrony:

- w strefie częściowej ochrony stanowisk archeologicznych, dopuszczającej inwestowanie pod określonymi warunkami obowiązuje:
  - > współdziałanie w zakresie zamierzeń inwestycyjnych i innych związanych z pracami ziemnymi z odpowiednim organem ds. ochrony zabytków,

> przeprowadzanie archeologicznych badań ratunkowych na terenie w granicach strefy, wyprzedzających rozpoczęcie prac ziemnych związanych z realizacją zamierzenia, na zasadach określonych przepisami szczególnymi dot. ochrony zabytków.

-w strefie ograniczonej ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych, polegającej na prowadzeniu interwencyjnych badań archeologicznych w przypadku podejmowania prac ziemnych obowiązuje:

> współdziałanie w zakresie zamierzeń inwestycyjnych i innych związanych z pracami ziemnymi z odpowiednim organem ds. ochrony zabytków,

> przeprowadzanie archeologicznych badań ratunkowych na terenie objętym realizacją prac ziemnych, na zasadach określonych przepisami szczególnymi dot. ochrony zabytków.

• **Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gminy Ustronie Morskie**

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wraz z aktami wykonawczymi określa przedmiot, formy i zasady ochrony zabytków i opieki nad nimi. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wraz z aktami prawnymi określa procedurę sporządzania i zakres merytoryczny miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Obie te ustawy wraz z ww. aktami dają narzędzie ochrony zabytków – miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. Ustawy te stanowią także podstawę uczestnictwa Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w procedurze sporządzania miejscowych planów.

Ochrona dziedzictwa kulturowego i zabytków w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dotyczy nie tylko konkretnych obiektów i obszarów zabytkowych, lecz także wszelkich aspektów zagospodarowania przestrzennego ustalanego w planie dla całego obszaru opracowania.

Zgodnie z treścią art. 18 i art. 19 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się m.in. przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W planach w szczególności:

1. Uwzględnia się ustalenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
2. Określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
3. Ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami;
4. Uwzględnia się ochronę:
  - zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia,
  - innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,
  - parków kulturowych;
5. Uwzględnia się ustalenia gminnego programu opieki nad zabytkami;
6. W zależności od potrzeb, ustala się strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Dlatego zgodnie z powyższym, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gminy Ustronie Morskie, jako akty prawa miejscowego, stanowią podstawę planowania przestrzennego. Mają one wiążące nadrzędne znaczenie dla gospodarki nieruchomościami. W obowiązujących planach ujęto zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Tabela nr 1. Spis obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Ustronie Morskie

LP.	NAZWA PLANU	OBSZAR	POWIERZCHNIA	PRZEDMIOT ZMIANY	NR I DATA UCHWAŁY
1	Bagicz	Bagicz	201,33 ha	lotnisko klasy IV, port jachtowy, usługi hotelowe, pensjonaty, funkcja rekreacyjno-sportowa, aqua park	XXIX/168/97 26.03.1997
2	Zm. Mppz gminy Ustronie Morskie	Ustronie Morskie dz. nr: 517/1,517/2,515/4, itd. Wieniotowo dz. nr: 35/6,36/6,34/1,34/2,35/4, 25/1 Gwizd dz. nr: 11/4 Kukinka dz. nr: 27, 141. Itd. Kukinia, Rusowo dz. nr: 136, 161, 110 itd.	X	Program gazyfikacji wsi Kukinia, Kukinka, Rusowo, kolektor sanitarny, zalesienia, zabudowa mieszkaniowa, gospodarcza, ogrody działkowe, tereny produkcyjne, składowe, rzemiosła, usługi, przetwórstwo rybne, tereny sportowe	XXX/174/97 02.04.1997
3	Mppz. Gminy Ustronie Morskie	Obręb Wieniotowo	220,19 ha	Zabudowa mieszkalna, mieszkaniowo-pensjonatowa, letniskowa, usługowa, hotele, inf. techniczna	XLII/300/2002 10.10.2002
4	Zm. Mppz- wiatraki	Gwizd dz. nr 30/14	79,75 ha	Budowa zespołu urządzeń elektrowni wiatrowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą (drogi, sieci energetyczne)	VIII/47/2003 4.06.2003
5	Zm. mppz planu ogólnego gm. Ustronie Morskie	Ustronie Morskie dz. nr 555/8, 563/8, 563/10, 564, 565/1, 565/2, 566/3 Kukinia dz. nr 9/2, 43/1, 46, 53, 54/6, 54/7,60/1, 70/1, 168a, 169/1, 170/1, 173, 178/1, 179, 180, 181, 198/1, 291, 292 Rusowo dz. nr 2,3, 38/5, 38/6, 38/7, 39/1, 39/2, 42/1, 45/1, 45/2, 49/1, 49/2, 50/1, 50/3, 51/1, 51/2, 94	322,13 ha	Przeznaczenie terenu pod farmę elektrowni wiatrowych	XI/55/2003 8.09.2003
6	Zm. mppz planu ogólnego gm. Ustronie Morskie	Ustronie Morskie dz. nr 547/5, 547/8, 561/5 Kukinia dz. nr 32/2, Rusowo-115/3	104,97 ha	Przeznaczenie terenu pod farmę elektrowni wiatrowych	XI/56/2003 8.09.2003
7	Zm. mppz Ustronie Morskie i Sianożęty	Sianożęty - wzdłuż zachodnich granic dz. nr 162/1, 269/1, 167/13, 272/4, 168/4, 168/6, 168/56, 168/31, 168/73, 168/78, 168/87, 168/88, 168/89, 168/90, 168/91, 184, 191, 198/2, 196, 198/1, 198/2, 203, 204 od południa wzdłuż południowej linii kolejowej, od wschodu wzdłuż granicy obrębu Ustronie	695 ha	Projektowa zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, zab. mieszkaniowa jednorodzinna z usługami nieuciążliwymi za wyjątkiem usług hotelarskich, zab. mieszkaniowo-pensjonatowa, zab.	XI/53/03 8.09.2003

		Morskie - od zachodu wzdłuż granicy obrębu, od południa wzdłuż południowej linii kolejowej i dalej przez działki nr 479, 480, 481, 482 od wschodu wzdłuż granicy obrębu Wieniotowo dz. nr 3, 4, 7-21, od 2/3 do 2/19 od 5/1-5/8, 22, 23, 300/1		usług turystycznych wczasowych, mieszkaniowa letniskowa, zab. usług komercyjnych handlu, gastronomii, zab. zagrodowa, zieleń niska i wysoka, zab. produkcyjna, magazynowa, cmentarz komunalny, infrastruktura elektroenergetyczna, gazowa, zieleń parkowa	
8	Zm. mpzp Ustronie Morskie, Sianożęty, Wieniotowo	Sianożęty dz. nr 37/3, 145/9, 145/10, 145/11, od 168/6-168/14, od 168/16-168/39, od 168/41-168/49, od 168/51-168/54, 168/50, 168/81, 168/2, 171/27, 171/28, 175/12, 175/13, 175/14, 45/6, 231/2 Ustronie Morskie dz. nr 28/6, 28/27, 64/2, 232, 233/1, 234/1, 234/2, 299/5, 258, od 259/2, 259/34, 323/5, 215, 217/1, 217/2, 191, 192/1, 190/1, 436, 436/15, 463/18, 474/3, 474/9, 474/7, 474/10, 263/3, 263/5, 61/4, 415, 439 Wieniotowo dz. nr 713, 397/1, 300/1	Sianożęty pow. ogólna 3,4138 Ustronie Morskie pow. ogólna 8,8289 Wieniotowo pow. ogólna 0,041 ha	Zabudowa usług turystycznych wczasowych, hotelarskich, zieleń parkowa, zab. rekreacji indywidualnej, mieszkaniowa jednorodzinna, droga gminna, usługi komercyjne gastronomii, handlu, turystyczne z działalnością leczniczą, zab. mieszkaniowa wielorodzinna, parking dla samochodów, ciąg pieszy, zab. zagrodowa.	XXXIV/193/05 5.09.2005
9	Zm. mpzp Ustronie Morskie i Sianożęty	Sianożęty - wzdłuż zachodnich granic dz. nr 162/1, 269/1, 167/13, 272/4, 168/4, 168/6, 168/56, 168/31, 168/73, 168/78, 168/87, 168/88, 168/89, 168/90, 168/91, 184, 191, 198/2, po terenie działek o nr ewidencyjnych: 196, 198/1, 198/2, 203, 204 od południa wzdłuż południowej linii kolejowej, od wschodu wzdłuż granicy obrębu. Ustronie Morskie - od zachodu wzdłuż granicy obrębu, od południa wzdłuż południowej linii kolejowej i dalej przez działki nr 479, 480, 481, 482 od wschodu wzdłuż granicy obrębu. Wieniotowo dz. nr 3, 4, 7-21, od 2/3 do 2/19 od 5/1-5/8, 22, 233, 00/1	695 ha	Przedmiotem ustaleń planu jest zmiana części zapisów, ustaleń ogólnych funkcjonalno-przestrzenne dla poszczególnych funkcji zawartych w §6 i §8 tekstu planu, bez zmiany rysunku planu.	XXVI/164/09 16.02.2009

10	Mpzp obrębu ewidencyjnego Kukinka	Kukinka	354 ha	Zabudowa mieszkaniowa usług nieuciążliwych, turystyki, publicznych, sportu i rekreacji wraz z obsługą w zakresie infrastruktury technicznej i komunikacji oraz terenami rolnymi, leśnymi, zielenią izolacyjną	XL/282/2010 30.08.2010
11	Mpzp obrębu Sianożęty i części obrębu Bagicz	Sianożęty oraz cz. Bagicz (między linią kolejową a drogą krajową)	353,0348 ha	Całościowe opracowanie zagospodarowania terenu	XLIII/302/2010 22.10.2010
12	Mpzp obrębu Ustronie Morskie i części obrębów Wieniotowo i Gwizd	Ustronie Morskie Wieniotowo (część) Gwizd (część na północ od drogi krajowej Nr 11)	538,2940 ha	Całościowe opracowanie zagospodarowania terenu	XLIV/306/2010 05.11.2010
	a) Wyrok WSA w Szczecinie	Ustronie Morskie obszary : 9 UM, 10 UM, 11 UM, 12 UM	Stwierdzenie nieważności ustaleń § 18 w części dotyczącej „ustalenia wynikające z przepisów odrębnych” w zakresie zwrotu: „ Przed przystąpieniem do robót budowlanych ”		
	b) Wyrok WSA w Szczecinie	Ustronie Morskie obszar : 10 UTM	Stwierdzenie nieważności ustaleń § 18 ust. 10 pkt. 1 ppkt. 7 w zakresie symbolu „ 1KD(GP) ”		
13	Mpzp „Ustronie Morskie Centrum”	Ustronie Morskie obszar: 1UTM, 2 UT, 3 UTM, 4UT, 5 UTM dz. nr: 299/6, 299/5, 305, 343, 332/4, 323/5, 299/6, 299/5, 261/4		Zabudowa turystyczna, mieszkaniowa, usługowa	XXXIV/265/2017 28.06.2017

	a) Rozstrzygnięcie Nadzorcze Wojewody Zachodniopomorskiego		Stwierdzenie nieważności §6 pkt 4 w zakresie definicji „wysokość zabudowy”		
14	Mpzp „Ustronie Morskie – B1”	Ustronie Morskie, obszar na południe od drogi krajowej nr 11, wzdłuż ul. Ku Słońcu oraz drogi powiatowej nr 3324ZP	103 ha		XLV/368/2018 06.09.2018
15	Mpzp „Ustronie Południe – etap I”	Ustronie Morskie obszar: Arkusze nr 1: 1UTM – dz. nr 359/1, 359/2, 360/1, 360/3 Arkusze nr 2: 2UTM – dz. nr 801 6UTM – dz. nr 785, 786, 787, cz. dz. nr 1166 1KDW – dz. nr 783 Arkusze nr 3: 3UTM – dz. nr 406/8 Arkusze nr 4: 7UTM – dz. nr 428/6, 428/7, 428/16 Arkusze nr 5: 1KDD – dz. nr 382/3, 382/6 8US – dz. 382/6, 387/1, 389/3, 390/1 10UT – dz. nr 389/4, 390/2 9US – dz. nr 393/5 4UTM – dz. nr 411/2 Arkusze nr 6: 5UTM – 446/4	9,8800 ha		XLV/369/2018 06.09.2018
16	Mpzp „Ustronie-ul. Kołobrzeska”	Ustronie Morskie, Ul. Kołobrzeska dz. nr 415 Obszar: 10aUTM	4,3 ha		X/80/2019 27.06.2019

Gmina jest trakcie opracowywania dwóch miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego:

1. Uchwała nr XI/92/2015 Rady Gminy Ustronie Morskie z dnia 30 września 2015 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obrębu ewidencyjnego Bagicz (etap uzgadniania i opiniowania);
2. Uchwała nr LIII/382/2014 Rady Gminy Ustronie Morskie z dnia 31 lipca 2014 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Dojście do morza - Rolna” w Ustroniu Morskim.

Dodatkowo są również podjęte następujące uchwały dotyczące planów miejscowych:

1. Uchwała nr XLIII/305/2010 Rady Gminy Ustronie Morskie z dnia 22 października 2010 r. zmieniająca uchwałę w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obrębu ewidencyjnego Ustronie Morskie i części obrębów Wieniotowo i Gwizd – część A (część B2 oraz B3);

2. Uchwała nr XLI/329/2018 Rady Gminy Ustronie Morskie z dnia 28 lutego 2018 r. w sprawie zmiany uchwały w sprawie przystąpienia do zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Ustronie Południe” (etap II oraz etap III).

5.2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

Krajobraz kulturowy to niepowtarzalne, indywidualne oblicze miejsca, którego wizerunek jest syntezą elementów przyrody, klimatu i ukształtowania terenu oraz zachodzących na tym terenie procesów politycznych, gospodarczych, społecznych i kulturowych, związanych z aktywnością człowieka. Ujawnia się poprzez dziedzictwo materialne, kształtujące krajobraz przyrodniczy na przestrzeni dziejów oraz dziedzictwo niematerialne – zwyczaje, przekaz ustny, wiedza i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są przekazywane z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzane przez ludzi w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Krajobraz kulturowy jest źródłem poczucia tożsamości i ciągłości.

Ochrona tego krajobrazu to pełna ochrona obiektu zabytkowego wraz jego otoczeniem i walorami przyrodniczymi, roślinnością i warunkami socjologicznymi. Polega ona na ochronie najcenniejszych obiektów, zespołów, obszarów i świadomym ich przekształcaniu w taki sposób, by tworząc nowe wartości, unikać deformacji istniejącego, historycznie ukształtowanego dziedzictwa. Chronić należy więc nie tylko obiekty architektury, kapliczki i figury przydrożne, również krajobraz ukształtowany ludzką ręką.

5.2.1. Charakterystyka gminy

• POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE

Gmina Ustronie Morskie jest to gmina wiejska, znajduje się w północno – zachodniej Polsce, w środkowej części województwa zachodniopomorskiego oraz we wschodniej części powiatu kołobrzeskiego. Od strony północnej granicę gminy Ustronie Morskie wyznacza Morze Bałtyckie. Wschodnia granica gminy jest zarazem granicą powiatu kołobrzeskiego.

Gmina Ustronie Morskie graniczy z trzema innymi gminami. Są to

- gmina i miasto Kołobrzeg (powiat kołobrzeski) – od zachodu;
- gmina Dygowo (powiat kołobrzeski) – od południa;
- gmina Będzino (powiat koszaliński) – od wschodu.

Gmina podzielono na 6 sołectw tj.: Ustronie Morskie (obejmuje miejscowości: Ustronie Morskie, Wieniotowo i Grąbnica), Sianożęty (obejmuje miejscowości: Sianożęty, Bagicz i Olszyna), Kukinka (obejmuje miejscowości: Kukinka i Malechowo), Rusowo, Kukinia oraz Gwizd.

• ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Według podziału fizyczno-geograficznego J. Kondrackiego obszar gminy Ustronie Morskie zaliczony został do podprowincji Pobrzeże Południowobałtyckie, makroregion Pobrzeże Koszalińskie, mezoregion Wybrzeże Słowińskie i od południa częściowo mezoregion Równina Białogardzka. Północna część gminy leży na Wybrzeżu Słowińskim. Jest to najbardziej wysunięta na północ część Pobrzeża Koszalińskiego. Linia brzegowa jest wyrównana i ciągle zmieniana przez działalność fal. Krajobraz tego regionu tworzą głównie nadmorskie wydmy, bagna. Pozostała część gminy leży na Równinie Białogardzkiej, ograniczonej od północy Wybrzeżem Słowińskim.

Północna (przymorska) część gminy ma charakter wysoczyznowy i jest intensywnie wykorzystywana głównie turystycznie (miejscowości Ustronie Morskie oraz Sianożęty), wschodnia oraz zachodnia część gminy charakteryzuje się dużym stopniem lesistości, zaś południowa część gminy użytkowana jest głównie rolniczo.

Teren gminy zlokalizowany jest w regionie Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego, a w jego granicach występują trzy jednolite części wód powierzchniowych rzek: Malechowska Struga (środkowa i zachodnia część gminy), Czerwona do Łopieniczki (Łapienniczki) z jez. Parnowskim (wschodnia część gminy) i Pysznicza (południowa część gminy).

Główne kompleksy leśne w gminie zlokalizowane są na zachodzie (Kołobrzesci Las) i na wschodzie (Łasiński Las). Lesistość gminy jest wysoka i wynosi 32,30%.

Łączna powierzchnia obszarów chronionych w gminie wynosi 2370 ha, co stanowi niemal 42% ogólnej powierzchni gminy. W granicach administracyjnych gminy Ustronie Morskie występują następujące formy ochrony przyrody:

- obszar chronionego krajobrazu Koszaliński Pas Nadmorski,
- obszar Natura 2000 – Specjalny obszar ochrony siedlisk Trzebiatowsko-Kołobrzesci Pas Nadmorski PLH320017,
- obszar Natura 2000 – Specjalny obszar ochrony siedlisk Dorzecze Parsęty PLH320007,
- 18 pomników przyrody (w tym grupy drzew).

• KULTURA

Działalność w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz kształtowania współczesnego środowiska kulturowego na terenie gminy Ustronie Morskie prowadzi Gminny Ośrodek Kultury (GOK), który mieści się przy ulicy ul. Nadbrzeżnej 20. GOK prowadzi działalność w Domu Kultury w Ustroniu Morskim oraz w świetlicach wiejskich. Jest samorządową instytucją kultury. Głównym zadaniem GOK jest tworzenie, upowszechnianie i ochrona dobra kultury, w szczególności poprzez pozyskiwanie i przygotowanie mieszkańców gminy Ustronie Morskie do aktywnego uczestnictwa w różnych formach działalności kulturalnej. Ponadto GOK organizuje działania z dziedziny amatorskiego ruchu artystycznego oraz prowadzi edukację kulturalno-oświatową. Pod patronatem GOK od 2003 r. działa Strażacka Orkiestra Dęta „Morka”. W ramach działalności GOKu funkcjonują też cztery grupy teatralne: Teatr GOKu, Grupa wokalnno-teatralna „Złota Rybka”, Teatrzyk dziecięcy i Grupa Młodzieżowa, grupy taneczne: Jantar – dziecięca, Flou – młodzieżowa.

Instytucją kultury zajmującą się także krzewieniem kultury jest Koło Gospodyń Wiejskich w Kukince i Rusowie. Koło jest cenną inicjatywą społeczną ich działalność sprzyja integracji wsi i rozwojowi działalności kulturalnej oraz podtrzymuje tradycje wiejskie. Koło Gospodyń Wiejskich współpracuje z GOK, szkołami, sołectwem, lokalnym samorządem i strażą pożarną.

Na terenie gminy w obszarze kultury działają także:

- Centrum Informacji Turystycznej i Promocji w Ustroniu Morskim, ul. Osiedlowa 2B, czynny w okresie letnim lipiec-sierpień,
- Biblioteka Publiczna Gminy Ustronie Morskie funkcjonująca od 1946 r. Biblioteka od 1984 r. posiada także swoją filię w Rusowie,
- Świetlica w Gwiździe,
- Świetlica w Kukince,
- Świetlica w Kukini,

- Świetlica w Rusowie „MELMAK”,
- Skansen Chleba, ul. Kołobrzaska 9, Ustronie Morskie – budynek skansenu stylizowany jest na XIX-wieczną chatę. Można tu skosztować staropolskiego jadła oraz samodzielnie upiec chleb w piecu opalonym drewnem. Poza tradycyjnym wypiekiem pieczywa, oferta skansenu, to również ciekawe prelekcje dotyczące historii młynarstwa i piekarnictwa,
- Stowarzyszenie Aeroklub Bałtycki w Bagiczu,
- Stowarzyszenia „Nasza Gmina”,
- Fundacja Mikołajek Nadmorski.

Prężnie działają również organizacje ogólnokrajowe w ramach Kół Gminnych, są to m.in.:

- Koło Emerytów i Rencistów „Róża Wiatrów” Ustronie Morskie,
- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci,
- Związek Żołnierzy Wojska Polskiego.

Dodatkowo na terenie przedwojennego lotniska w Bagiczu działa stowarzyszenie Aeroklub Bałtycki organizujący loty turystyczno-widokowe. Lotnisko zostało wybudowane przed II wojną światową dla samolotów Luftwaffe, podczas której startowały w celu nalotów na Polskę.

• TURYSTYKA

Ze względu na szczególne walory przyrodnicze w gminie Ustronie Morskie turystyka rozwija się tutaj bardzo dynamicznie. Atrakcyjność turystyczną gminy potęguje klifowy brzeg morski z charakterystyczną linią brzegową, piaszczyste i czyste plaże a także pasma nadmorskich wydm. Z kolei duże kompleksy leśne urozmaicone zabytkowym starodrzewem są uzupełnieniem dla plażowiczów. Niezaprzeczalne walory przyrodnicze umożliwiają turystom różne formy wypoczynku, od stacjonarnego, po sporty ekstremalne

Przez gminę Ustronie Morskie przebiegają szlaki turystyczne – piesze, rowerowe, oraz ścieżka przyrodnicza:

- Europejski długodystansowy szlak pieszy E9, oznakowany kolorem czerwonym. Szlak ten przebiega pasem nadmorskim w obszarze chronionego krajobrazu Koszaliński Pas Nadmorski. Z Ustronia Morskiego można pokonywać ten szlak w na trasie Ustronie Morskie – Kołobrzeg (11 km) oraz Ustronie Morskie – Gąski (8 km),
- Błękitny szlak pieszy do najstarszych dębów w Polsce. Oznakowany kolorem błękitnym o długości 31 km,
- szlak niebieski rowerowy: Ustronie Morskie – Wieniotowo – Łasin – Pleśnia – Gąski,
- szlak czerwony rowerowy: Ustronie Morskie – Sianożęty – Bagicz – Podczele,
- szlak żółty rowerowy: Ustronie Morskie – Malechowo – Kukinka – Kukinia – Rusowo,
- ścieżka rowerowa wzdłuż brzegu morskiego: Ustronie Morskie – Sianożęty,
- ścieżka przyrodnicza w Rusowie – ścieżka ma charakter dendrologiczno-historyczny. Rosnące na terenie parku drzewa, szczególnie te będące pomnikami przyrody, godne są obejrzenia i poświęcenia im uwagi. Spacerując parkiem warto też zapoznać się z historią wsi i ostatniego rodu zamieszkującego dwór w Rusowie.

Na terenie gminy odbywają się także różne imprezy o charakterze kulturalnym. Są to koncerty muzyczne, znane kabarety, spektakle dla dzieci, spotkania ze znanymi satyrykami i karykaturzystami (Spotkania z Satyrą i Karykaturą „Morka” - lipiec), pokazy kulinarne, turnieje sportowe, kino letnie.

Co roku w gminie kultywowane są we wrześniu dożynki. Dożynki są typowym świętem ludowym, połączonym z tradycyjnymi obrzędami, które wieńczą ukończenie żniw. W naszej tradycji i kulturze ludowej mają one swoje ważne miejsce. W trakcie imprezy organizowany jest festyn z uroczystą oprawą, mający zapewnić pomyślność rolnikom podczas przyszłych zbiorów. Obchodom tym towarzyszy przejście kolorowym korowodem oraz ceremoniał dożynkowy. Podczas ceremoniału dożynkowego, z darami ziemi, chlebem, wieńcami, Starosta i Starościna prowadzą ceremonię przekazując informacje o gospodarstwach, plonach i zbiorach.

5.2.2. Zarys historii obszaru gminy

Rusowo i Sianożęty są to najstarsze miejscowości w gminie Ustronie Morskie, których początki sięgają już XII w. Był to dar księcia Racibora Benedyktom ze Słupska. Z kolei miejscowość Kukinia została podarowana cystersom kołackim w 1236 r. Ogromny wpływ na rozwój osadnictwa na omawianym terenie mieli także biskupi kamieńscy, którzy w XIII w. zasiedlali tereny pomiędzy Koszalinem i Kołobrzegiem, tworząc tym samym nowe miejscowości. Wówczas to założono Sianożęty (datuje się to wydarzenie na 1255 r.), zaś 21 lat później wieś Bagicz.

Nowa fala rozwoju osadnictwa nadeszła po przejściu Ziemi Kołobrzesckiej przez biskupów kamieńskich. Biskupi zakładali wsie między Kołobrzegiem a Koszalinem. Następstwem tego jest powstanie miejscowości: Sianożęty – 1255 r., Bagicz – 1276 r., Ustronie – 1338 r.

Z kolei historia Ustronia Morskiego sięga XIII w. Pierwsza wzmianka o Ustroniu Morskim w pisanych źródłach datowana jest na 1338 r. – wówczas jeszcze miejscowość nazywano Hennekenhagen, następnie Henkenhagen. Pod tą nazwą, pochodzącą od męskiego imienia Hanneke (później Henke), będącego skrótową formą imienia Johaness wieś funkcjonowała do 1945 r. Wśród dawnych właścicieli osady wymienia się także znane klasztory i znakomite, średniowieczne rody. Pod koniec XIII w. zamieszkał tu również niejaki Henryk Woseg, rycerz słowiański. Po reformacji część kościelna nadawana była miastu oraz zasłużonym obywatelom.

Kolejne istotne zmiany nastąpiły w XVII w. – całe Pomorze odczuwało dotkliwie skutki wojny 30-letniej. Podobnie jak w innych okolicach, rozwój pańszczyzny negatywnie wpłynął na sytuację we wsi, warunki życia mieszkańców zdecydowanie się pogarszały – wszyscy chłopcy podlegali folwarkom pańszczyźnianym. Z kolei sytuacja pomorskiej szlachty wyraźnie się umocniła. Rok 1648 przyniósł kolejne zmiany – całe Pomorze Zachodnie straciło swą samodzielność państwową. Tereny Pomorza, w tym także gminy Ustronie Morskie dostały się pod jurysdykcję Szwecji oraz Brandenburgii. W konsekwencji wojny północnej (1702 r.) Pomorze Zachodnie stało się integralną częścią państwa pruskiego. Kolejny konflikt – wojna 7-letnia zakończyły zniszczeniami dokonanymi na o obszarze gminy przez wojska rosyjskie.

Warto też nadmienić, że wiosną 1807 r., niemiecka wówczas prowincja – Ustronie Morskie miała także polski epizod. W trakcie trwającego oblężenia napoleońskiego twierdzy Kołobrzeg w pobliskim lesie stacjonował I Pułk Piechoty Legii Poznańskiej. Dowodził jej książę Antoni Paweł Sułkowski.

Kolejne zmiany administracyjne miały miejsce w 1815 r. Wówczas to z Prowincji Pomorskiej utworzono dwie rejencje: szczecińską i koszalińską. Na fali uwłaszczenia chłopów i reform agrarnych,

miejskowa szlachta sukcesywnie powiększała swoje majątki, tym samym przyczyniając się do rozwoju tych ziem. W tym czasie powstała miejscowość Kukinia, początkowo jako kolonia chłopska.

W początkowym okresie dzisiejsze tereny gminy Ustronie Morskie miały charakter osad rolniczych. Zaś niezaprzeczalne walory nadmorskiego kurortu zaczęto wykorzystywać dopiero pod koniec XIX w., kiedy to w Ustroniu Morskim powstawały pierwsze hotele, pensjonaty i gościńce. Ich właścicielami byli zazwyczaj zamożni mieszczaństwo, którzy w naturalnych warunkach przyrodniczych i klimatycznych upatrywali ogromny potencjał zarobkowy. W tym okresie powstał także elegancki Dom Zdrojowy. Z każdym rokiem miejscowość nabierała coraz bardziej charakteru wypoczynkowego. Z czasem także niezamożna część społeczeństwa uczyła się przedsiębiorczości od coraz bogatszych hotelarzy. Ci których nie stać było na budowę nowych hoteli adaptowali na potrzeby letników swoje domy. Nawet panujące w nich złe warunki bytowe nie odstraszały turystów, chętnie ściągających do Ustronia Morskiego (jeszcze wówczas Henkenhagen) z całej Niemiec. Ogromne znaczenie na rozwój tych terenów miało otwarcie linii kolejowej Szczecin – Kołobrzeg – Koszalin w 1899 r. Dzięki temu z Ustronia Morskiego i Bagicza można było dojechać bezpośrednio do najważniejszych miast Niemiec, takich jak Berlin, Hamburg, Lipsk czy Drezno.

Przedwojenny krajobraz przemysłowy Ustronia Morskiego prezentował się dość atrakcyjnie. Funkcjonowała m.in. wytwórnia wody mineralnej produkowana z wody morskiej, łaźnie z podgrzewaną wodą morską, fabryka kosmetyków. Bulwar nadmorski dochodzący aż do miejscowości Sianożęty istnieje do dziś. Ogromnym prestiżem cieszyła się także Pomorska Szkoła Rolnicza.

Lata wojny także pozostawiły po sobie ślad na obszarach gminy Ustronie Morskie. W trakcie I wojny światowej utrzymano zarówno podział administracyjny jak i strukturę własności. Z kolei w trakcie II wojny światowej przybyło obiektów wojskowych oraz wiele nowych dróg na potrzeby prowadzonych działań zbrojnych. Z kolei dość bogata baza noclegowa, jaką rozwinęto przed wojną, posłużyła jako szpitale, przytułki, sierocińce i szkoły dla obywateli niemieckich pochodzących z miast atakowanych przez wojska alianckie. Co jednak trzeba podkreślić – Ustronie Morskie nie zaznało bezpośrednich zniszczeń w trakcie trwających konfliktów. Na tle innych zrujnowanych miejscowości nadmorskich Ustronie Nadmorskie (tak początkowo nazwano miejscowość) robiło ogromne wrażenie na turystach, co zapewniało jeszcze lepszy rozwój branży turystycznej. Dość szybko ustanowiono je siedzibą Państwowego Zarządu Uzdrowisk, korzystając z atrakcyjnej bazy noclegowej jaka pozostała po niemieckich rządach. W 1951 r. majątek Zarządu przekazano na rzecz Funduszu Wczasów Pracowniczych. Z kolei w latach 70-tych zakłady pracy z całej Polski chętnie budowały w Ustroniu Morskim swoje ośrodki wczasowe dla pracowników, co też przysporzyło miejscowości popularności¹.

5.2.3. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków

Na terenie gminy Ustronie Morskie znajduje się wiele interesujących obiektów związanych z dziedzictwem kulturowym regionu. W przestrzeni najsilniej zaznaczają swoją obecność obiekty kubaturowe, przede wszystkim obiekty architektury mieszkaniowej i turystycznej. Na uwagę zasługują również obiekty architektury sakralnej oraz wyróżniające się w przestrzeni historyczne układy przestrzenne.

---

¹ Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Ustronie Morskie na lata 2016 – 2020+

Na terenie gminy nie zachowały się dawne rezydencje szlacheckie; XIX-wieczny pałac w Rusowie został rozebrany po 1945 r. Z kolei zespoły folwarczne w Rusowie i Gwiździe zostały wyburzone, zachował się jedynie dziedziniec z przebudowanymi obiektami i domem rządcy w Wieniotowie, gdzie na uwagę zasługuje oryginalny, wieżowy spichlerz. Z architektury sakralnej wyróżnia się XIV-wieczny kościół gotycki, z elementami zabytkowego wyposażenia w Rusowie który stanowi dominantę architektoniczno-przestrzenną oraz współczesny kościół o stylizowanej (neogotyckiej) formie, ulokowany przy poprotestanckiej (XIX-wiecznej) kaplicy w Ustroniu Morskim.

W obrębie średniowiecznych wsi placowych, a także XIX-wiecznych kolonii dominują zagrody chłopskie średnio i pełnorolne, które odzwierciedlają historycznie wykształcone podziały własnościowe. Współcześnie niektóre zagrody zostały zaadaptowane do nowych funkcji (rzemieślniczych, turystyczno-wczasowych), a także wyburzono część obiektów gospodarczych.

Wśród historycznych obiektów mieszkalnych mamy do czynienia głównie z domami murowanymi, parterowymi (z mieszkalnym poddaszem), z dachami 2-spadowymi, z elementami detalu architektonicznego, bud. w okresie 4 ćw. XIX – 1 ćw. XX w. Sporadycznie zachowały się domy ryglowe (np. Kukinia i Kukinka), które obecnie jednak są nieużytkowane lub są w stanie ruiny.

Z zabudowy przemysłowej i użyteczności publicznej na uwagę zasługują zachowane zespoły budynków stacji kolejowej w Bagiczu i Ustroniu Morskim (obiekty o pierwotnych formach, ujęte w gminnej ewidencji zabytków), czy też budynki szkolne (Rusowo, Kukinia, Kukinka, Sianożęty), wzniesione na pocz. XX w, o oryginalnych formach architektonicznych, z elementami detalu i snycerki. Ponadto należy zwrócić tu uwagę na unikalny element w krajobrazie wsi Rusowo jakim jest cylindryczna (ceglano-metalowa) wieża ciśnień z 1908 r. (wpisana do rejestru zabytków). W kilku wsiach (np. Gwizd, Kukinia) zachowały się również ceglane (wieżowe) trafostacje z lat 20-tych XX w.

Gmina ze względu na swój turystyczny charakter wyróżnia się dużą liczbą zlokalizowanych głównie w Ustroniu Morskim, ale i również w Sianożętach (często adaptowanych na swą obecną funkcję) historycznych obiektów wczasowych, o zróżnicowanych formach, materiale i metryce. W obrębie przymorskiej części Ustronia Morskiego można wyróżnić kilka typów takiego wpisującego się w nową architekturę budownictwa, tj. wille, pensjonaty, kamieniczki, domy wczasowe czy niewielkie budynki typu wczasowego.

Na obszarze gminy Ustronie Morskie wyróżniają się takie układy przestrzenne jak:

- placowe (owalnice, okolnice) o średniowiecznej metryce – Rusowo i Kukinia, częściowo przekształcone przez rozwój majątku szlacheckiego i kolonie chłopskie (Rusowo),
- liniowe (ulicówki) – o zróżnicowanej metryce, w większości ukształtowane w okresie XVIII-wiecznej kolonizacji i po XIX-wiecznych reformach agrarnych (Bagicz, Sianożęty, Kukinka),
- wielodrożnice – wykształcona w 1 poł. XX w. przymorska kompozycja (wczasowo-uzdrowiskowa) Ustronia Morskiego,
- folwarki – niewielkie założenia (podwórza) – Wieniotowo, Gwizd.

Wśród cennych historycznie elementów przestrzeni gminy należy również wskazać układy zieleni. Do najcenniejszych wśród nich należy zaliczyć wpisany do rejestru zabytków nieruchomości województwa zachodniopomorskiego park pałacowy w Rusowie o powierzchni 36,67 ha z połowy XIX w. Na uwagę zasługują dość licznie występujące jak na gminę tej wielkości cmentarze, w Bagiczu, Kukini, Ustroniu Morskim i po dwa w Kukince i Rusowie. Obecnie jednak czynny jest jedynie cmentarz w Ustroniu Morskim i jeden z cmentarzy w Rusowie, a pozostałe z nich nieużytkowane,

często są w złym stanie, ze zniszczonymi bądź bez nagrobków, ze sporadycznie zachowanym starodrzewem. Z elementów zieleni należy również wskazać na aleje i szpalery które były pierwotnie wytyczone pomiędzy wsiami lub w obrębie układów przestrzennych. Na szczególną uwagę zasługuje aleja lipowa w obrębie wsi Bagicz, aleja z podwójnym szpalerem wzdłuż ul. Kolejowej w Ustroniu Morskim oraz śródpolna aleja lipowa w obrębie koloni Rusowo².

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Zgodnie z art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. formami ochrony zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków;
- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- uznanie za pomnik historii;
- utworzenie parku kulturowego;
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Na obszarze gminy Ustronie Morskie funkcjonują dwie z ww. form, jest to wpis do rejestru zabytków oraz ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

---

² Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Ustronie Morskie z 2018 r.

5.3.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków

Na terenie gminy Ustronie Morskie znajduje się 5 zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, w tym 1 stanowisko archeologiczne (Tabela nr 2). Są to jedne z najcenniejszych elementów krajobrazu kulturowego na terenie gminy. Obiekty te objęte są wszelkimi rygorami prawnymi wynikającymi z treści odpowiednich aktów prawnych, w tym przede wszystkim – rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wszelkie działania podejmowane przy tego typu obiektach wymagają pisemnego pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Tabela nr 2. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków na terenie gminy Ustronie Morskie

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	NR REJESTRU ZABYTKÓW	DATA WPISU
1	Bagicz	cmentarz polowy	1086	27.12.1987 r.
2	Rusowo	kościół MB Różańcowej	1069	09.04.1964 r.
3	Rusowo	park dworski	918	30.11.1976 r.
4	Rusowo	wodociągowa wieża ciśnień	1127	12.09.2012 r.
5	Rusowo	stanowisko archeologiczne, AZP 15-17/86, w miejscowości nr 2	889	12.04.1975 r.

• Cmentarz polowy w Bagiczu

Zdjęcia nr 1, 2. Cmentarz polowy w Bagiczu

Cmentarz polowy, dawniej ewangelicki założony w ok. 1890 r., zamknięty od 1948 r. Po II wojnie światowej przez kilkadziesiąt lat był niedostępny. Cmentarz założony na planie trapezu o trzech bokach prostokątnych, o powierzchni 0,91 ha, główne wejście od strony wschodu i aleją na osi wejścia. Ogólny stan cmentarza zły, groby zdewastowane. Wciąż znajduje się tam jeszcze wiele pozostałości po nagrobkach oraz grobowcach, pośrodku których wyrastają sporych rozmiarów drzewa. Zachowało się tam kilkanaście nagrobków z widocznymi nazwiskami, datami urodzin i śmierci, ale większość grobów jest rozkopana.

• Kościół Matki Bożej Różańcowej w Rusowie

Zdjęcia nr 3, 4, 5. Kościół Matki Bożej Różańcowej w Rusowie

Gotycki kościół zabytkowy Matki Bożej Różańcowej z XVI w., przebudowany w 1684 r. Kościół w Rusowie jest jedną z najstarszych świątyń chrześcijańskich na Pomorzu, dziś liczy sobie ponad 600 lat. Pełni funkcję kościoła filialnego rzymskokatolickiej parafii Podwyższenia Krzyża Świętego w Ustroniu Morskim. Kościół usytuowany jest na niewielkim wzniesieniu, koło stawy, dokładnie na osi wschód-zachód, czyli jest on zwrócony miejscem przeznaczonym na główny ołtarz, na Jerozolimę - Grób Pański.

Jest to obiekt zbudowany z kamieni polnych i cegieł łączonych na zaprawę wapienną, mury częściowo otynkowane. Bryła nawy i wieży masywna. Obiekt na rzucie prostokąta, jednonawowy z niewydzielonym prezbiterium. Wieża przylega do nawy od strony zachodniej. Jej wielkość oraz liczne otwory okienne świadczą o tym, że służyła celom obronnym. Kościół nie jest sklepiony, mimo że ma przypory i posiada strop drewniany. Na wieży wisi XVI-wieczny, renesansowy dzwon, odlany w 1592 r. W kościele zachował się okrągły, drewniany, wiszący świecznik z dwunastoma miejscami na świece, co symbolizuje dwunastu apostołów.

• Wodociągowa wieża ciśnień w Rusowie

Zdjęcie nr 6. Wodociągowa wieża ciśnień w Rusowie

Wieżę zbudowano w 1908 r. Wieża zakończyła pracę około roku 1991/1992. Jest to obiekt murowano-stalowy o cylindrycznej formie trzonu murowanego i kulistym, stalowym zbiorniku na jego szczycie. Jest to zbiornik typu Klönne (o pojemności 190 m³). Obiekt murowany z cegły budowlanej, palonej.

• Park dworski, Rusowo

Zdjęcia nr 7, 8. Park dworski, Rusowo

Park położony jest w północno-wschodniej części wsi, pierwotnie powierzchnia parku wynosiła 37,62 ha. Właścicielem parku jest gmina Ustronie Morskie, która ma w udziale 15,31 ha - jest to działka nr 320/16.

Historia parku sięga początku XIX w. Na przestrzeni prawie 36 ha powstał tu park o charakterze romantyczno-naturalistycznym. W skład parku wchodziły m.in. dwa stawy rybne ze sztucznymi wysepkami pośrodku, na których stał posąg Neptuna oraz czapla. Rostło tu wiele drzew i krzewów egzotycznych, specjalnie sprowadzanych w tym celu. Ogromne powierzchnie trawników upiększały cały obraz. Przepiękne założenie parkowo-pałacowe zachwycał wielkością i luksusem. Bezpośrednio po wkroczeniu do wsi Rosjan pałac został rozszabrowany. Po wojnie kiedy zabrakło właściciela zespołu, pałac zdewastowano i rozebrano. Do dziś pozostały tylko resztki, zarysy fundamentów. Zachowała się częściowa budowla przypominająca wyglądem wieżę zamku krzyżackiego jak i też opasująca ją fosa.

Obecnie park ma charakter lesisty, ze ściółką i runem. W parku utworzono ścieżkę przyrodniczo - edukacyjną. Na terenie parku znajdują się pomniki przyrody, które są oznakowane.

5.3.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków

Zgodnie z art. 3 pkt 1 i 3 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytek ruchomy to rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będących dziełem człowieka lub związanych z jego działalnością, stanowiących świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Wojewódzki Konserwator Zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej.

Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków podlegają ochronie konserwatorskiej wynikającej z przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Właściciel lub posiadacz zabytku ruchomego zobowiązany jest między innymi do:

- zapewnienia warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobiegania zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremniania niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałania kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- kontroli stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględniania zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Na terenie gminy Ustronie Morskie nie ma obiektów wpisanych do rejestru zabytków ruchomych.

5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Do obowiązków samorządu lokalnego należy ochrona zabytków, które znajdują się na terenie gminy. Zadania te precyzuje art. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. Gminy mają dbać między innymi o: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie” oraz zapobiegać „zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków”. Do obowiązków nałożonych przez ustawę na gminę należy: „uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”, czemu ma służyć gminna ewidencja zabytków.

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Szczegółowe wytyczne na temat opracowania i prowadzenia gminnej ewidencji zabytków zostały określone w Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011 r., Nr 113, poz. 661). Konsekwencją ujęcia obiektów lub obszarów niewpisanych do rejestru zabytków w gminnej ewidencji zabytków, jest obowiązek uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków planowanych przy nich działań za pośrednictwem właściwego organu gminy lub organu administracji architektoniczno-budowlanej. Uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w odniesieniu do ww. ustawy prowadzone są na etapie wydania decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o lokalizacji linii kolejowej oraz na etapie wydania decyzji o pozwoleniu na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego (art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane).

Podstawą do sporządzenia Gminnego programu opieki nad zabytkami jest gminna ewidencja zabytków. Gminna ewidencja zabytków jest dokumentem otwartym. Powinna być stale weryfikowana i aktualizowana.

Gminna ewidencja zabytków gminy Ustronie Morskie została przyjęta zarządzenia Wójta Gminy Ustronie Morskie Nr 57/2014 z dnia 4 czerwca 2014 r. Przy opracowaniu GPOnZ dokonano aktualizacji ewidencji. Spis obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków przedstawiono poniżej w Tabeli nr 3.

Tabela nr 3. Obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków gminy Ustronie Morskie

LP.	MIJSCOWOŚĆ	ADRES	NR DZIAŁKI	OBIEKT	CZAS POWSTANIA	NR REJESTRU ZABYTEKÓW/ UWAGI
1	Bagicz	nr 5	7/18	dom mieszkalny	XIX/XX w.	
2	Bagicz	nr 7	71/3	stacja kolejowa „Bagicz”, ob. stacja kolejowa i dom mieszkalny	lata 10-te XX w.	WEZ
3	Bagicz	nr 7	71/3	szalet, ob. budynek gospodarczy	lata 10-te XX w.	WEZ
4	Bagicz	płn. część historycznej wsi; w osi głównej drogi wiejskiej	31/22	aleja lipowa	1 poł. XX w.	
5	Bagicz		63	cmentarz polowy	2 poł. XIX w.	1086 (d. nr 1209) z dnia 27.12.1987
6	Gwizd	nr 4	10	dom mieszkalny	1926 r.	
7	Gwizd	nr 18	18/1	dom mieszkalny	lata 10-te XX w.	
8	Kukinia	nr 3-3a	210/3, 210/4, 210/5	dom mieszkalny	pocz. XX w.	
9	Kukinia	nr 4	201/1	dom mieszkalny	k. XIX w.	
10	Kukinia	nr 6	190/1	dom mieszkalny	k. XIX w.	
11	Kukinia	nr 7	185/3	dom mieszkalny	pocz. XX w.	
12	Kukinia	nr 16a	270	świetlica wiejska	1925 r.	
13	Kukinia	nr 19	157/2	szkoła, ob. dom mieszkalny	1901 r.	
14	Kukinia	nr 25	269	dom mieszkalny	1905 r.	
15	Kukinia	nr 29	118/1	dom mieszkalny	pocz. XX w.	
16	Kukinia	nr 31	115/1	dom mieszkalny	pocz. XX w.	

17	Kukinia	nr 40	105	dom mieszkalny	pocz. XX w.	
18	Kukinia	na pld. krańcu wsi, po pld. str. drogi do Dygowa	175	cmentarz poewangelicki	pocz. XX w.	WEZ
19	Kukinia			układ przestrzenny - ruralistyczny wsi	XIII w.	
20	Kukinka	nr 3	45	dom mieszkalny	1922 r.	
21	Kukinka	nr 7	38/8	dom mieszkalny	poł. XIX w., przeb. lata 30- te XX w.	
22	Kukinka	nr 14	24	szkoła, ob. dom mieszkalny	pocz. XX w.	
23	Kukinka	k. nr 21	29	cmentarz ewangelicki (wiejski)	pocz. XX w.	WEZ
24	Kukinka	na zachodnim krańcu wsi, w kompleksie leśnym	31/7	cmentarz ewangelicki (leśny)	pocz. XX w.	WEZ
25	Rusowo	nr 3	184	dom mieszkalny	lata 10-te XX w.	
26	Rusowo	nr 7	160	dom mieszkalny	lata 10-te XX w.	
27	Rusowo	nr 9	154	cmentarz przykościelny	poł. XIV w.	WEZ
28	Rusowo	nr 9	154	kościół MB Różańcowej	1 poł. XIV w.; 1684 r.	1069 (d. nr 371) z dnia 09.04.1964
29	Rusowo	nr 10-11	159/5, 167/5	dom mieszkalny	pocz. XX w.	
30	Rusowo	nr 21	148	dom mieszkalny	1910 r.	
31	Rusowo	nr 27-27a	109, 110/1	gospoda, ob. sklep, lokale mieszkalne, świetlica	lata 10-te XX w.	
32	Rusowo	nr 28	142	kuźnia, ob. budynek gospodarczy	pocz. XX w.	
33	Rusowo	nr 29	140/7	dom mieszkalny	lata 10-te XX w.	
34	Rusowo	nr 30	111/2	szkoła, ob. dom mieszkalny	lata 10-te XX w.	
35	Rusowo	nr 30	111/2	stodoła	4 ćw. XIX w.	
36	Rusowo	nr 32	136/1	mleczarnia, ob. dom mieszkalny	lata 10-te XX w.	
37	Rusowo	nr 41	119/2	dom mieszkalny	lata 10-te XX w.	
38	Rusowo	nr 58	8/10	dom mieszkalny	pocz. XX w.	
39	Rusowo	na ptn. krańcu wsi, po wsch. str. drogi	100	wodociągowa wieża ciśnień	1908 r.	1127 z dnia 12.09.2012
40	Rusowo	po zach. str. wsi	162	cmentarz komunalny	k. XIX w	WEZ
41	Rusowo	po ptn. str. historycznego układu rural.	228	aleja lipowa	pocz. XX w.	
42	Rusowo	we wsch. części wsi	320/16, 320/18, 332/5, 342	park dworski	2 poł. XIX w.	918 z dnia 30.11.1976
43	Rusowo	we wsch. części wsi	320/16	ruiny pałacu (schody)	2 poł. XIX w.	WEZ
44	Rusowo	w parku pałacowym	332/5	ruiny wieży widokowej	2 poł. XIX w.	WEZ
45	Rusowo	obszar w odległości do 1,5 km od strefy „B” ochr. konserw.		ekspozycja układu przestrzennego		

46	Rusowo			owalnicowy układ przestrzenny wsi	XII w.	
47	Sianożęty	Olszyna 2	151/5	dom mieszkalny	lata 20-te XX w.	
48	Sianożęty	Olszyna 5a	111/5	dom mieszkalny	XIX/XX w.	
49	Sianożęty	ul. Kwiatowa 30	43/5	dom młynarza, ob. dom mieszkalny	XIX/XX w.	
50	Sianożęty	ul. Lotnicza 1a	65/19	szkoła, ob. dom mieszkalny	lata 10-te XX w.	
51	Sianożęty	ul. Lotnicza 5	56/15	dom mieszkalny	XIX/XX w.	
52	Sianożęty	ul. Lotnicza 13	54/5	dom mieszkalny	lata 20-te XX w.	
53	Sianożęty	ul. Lotnicza 16	29/3	dom mieszkalny	XIX/XX w.	
54	Sianożęty	ul. Lotnicza 18	30/4	dom mieszkalny	pocz. XX w.	
55	Sianożęty	ul. Lotnicza 22	32/4	dom mieszkalny	XIX/XX w.	
56	Sianożęty	ul. Lotnicza 24-24a	33/3, 33/4	dom mieszkalny	XIX/XX w.	
57	Sianożęty	ul. Malechowska 8	139/1	dom mieszkalny	XIX/XX w.	
58	Sianożęty	ul. Plażowa 1	34/1	dom mieszkalny	lata 20-te XX w.	
59	Sianożęty	ul. Północna 7	23/2	dom mieszkalny	lata 20-te XX w.	
60	Sianożęty	ul. Północna 8	17/27	dom mieszkalny	XIX/XX w.	
61	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego – Tadeusza Kościuszki – Wojska Polskiego – Spokojna		uzdrowiskowo - wczasowy układ przestrzenny	kon. XIX w – 1. ćw. XX w.	
62	Ustronie Morskie	ul. Bogusława XIV 1	269	dom mieszkalny	pocz. XX w.	
63	Ustronie Morskie	ul. Bogusława XIV 2	78/4	dom mieszkalny - willa	lata 20-te XX w.	
64	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 1	726	dom mieszkalny, restauracja	XIX/XX w.	
65	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 3, 3a	47/2, 47/3	dom mieszkalny	lata 10-te XX w.	
66	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 4	139/5	dom mieszkalny	lata 10-te XX w.	
67	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 6, 8	162	zarząd kąpielisk, ob. ośrodek kolonijny	lata 20-te XX w.	
68	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 12	75	kaplica	1885 r.	
69	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 16a	78/5	pensjonat	pocz. XX w.	
70	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 22	270	dom mieszkalny	XIX/XX w.	
71	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 23	65	kawiarnia („Srandkafee”), ob. dom wczasowy	lata 20-te XX w.	
72	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 24	272/4	dom mieszkalny	pocz. XX w.	
73	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 25	67/2	dom mieszkalny	lata 10-te XX w.	
74	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 26	273/1	dom mieszkalny, ob. budynek mieszkalno - usługowy	k. XIX w.	
75	Ustronie Morskie	ul. Bolesława	69/3	pensjonat	lata 10-te XX	

		Chrobrego 27			w.	
76	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 28	276/2	„Villa Seebild”, ob. dom mieszkalny	pocz. XX w.	
77	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 31	71	dom mieszkalno - usługowy	lata 10-te XX w.	
78	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 33	72/1	dom mieszkalno - usługowy	k. XIX w.	
79	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 34, 36	283, 284/2	dom mieszkalno - usługowy	lata 10-te XX w.	
80	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 37	233/1	dom mieszkalno - usługowy	k. XIX w.	WEZ
81	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 38	970	dom mieszkalno - usługowy	lata 10-te XX w.	
82	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 39	289	dom mieszkalny	lata 10-te XX w.	
83	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 40	286	dom mieszkalno - usługowy	lata 10-te XX w.	
84	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 42	287/3	dom mieszkalny - pensjonat	lata 10-te XX w.	
85	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 44	316/9	pensjonat, ob. dom mieszkalno - usługowy	lata 10-te XX w.	
86	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 46	318	dom mieszkalno - usługowy	lata 20-te XX w.	
87	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 47	296/7	dom mieszkalny - pensjonat	lata 20-te XX w.	
88	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 49	296/5	dom mieszkalno - usługowy	pocz. XX w.	WEZ
89	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 51	298	dom mieszkalno - usługowy	pocz. XX w.	
90	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 52	322/4	dom mieszkalno - usługowy	lata 20/30-te XX w.	
91	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 53	299/5	pensjonat	lata 10-te XX w.	
92	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 55	302	dom mieszkalny	lata 20-te XX w.	
93	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 60	328/1	dom mieszkalny - pensjonat	lata 10-te XX w.	
94	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 63	307	pensjonat, ob. dom mieszkalny	pocz. XX w.	
95	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 64	332	pensjonat, restauracja		WEZ
96	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 65	312/1	pensjonat „Villa Ella”, ob. dom mieszkalny	pocz. XX w.	
97	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 66	334/6	pensjonat, ob. dom mieszkalny	pocz. XX w.	
98	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 67	314/2	pensjonat	pocz. XX w.	
99	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 69	250	dom mieszkalny	pocz. XX w.	
100	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 74	338	dom mieszkalny	lata 10/20-te XX w.	
101	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 75	259/24	dom mieszkalny	XIX/XX w.	
102	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 76	339	dom mieszkalny	lata 10/20-te XX w.	
103	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 78	342/2	pensjonat, ob. dom mieszkalny	pocz. XX w.	

104	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 82	344/2	pensjonat	pocz. XX w.	
105	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 84	344/2	pensjonat	lata 10/20-te XX w.	
106	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego k. 56	325/1	altana, ob. budynek usługowy	pocz. XX w.	WEZ
107	Ustronie Morskie	ul. Górna 43, 45	445/14, 445/6	dom mieszkalny	lata 10-te XX w.	
108	Ustronie Morskie	ul. Graniczna 2	265/5	dom mieszkalny	lata 10/20-te XX w.	
109	Ustronie Morskie	ul. Kolejowa	109/3	aleja lipowa	1. ćw. XX w.	
110	Ustronie Morskie	ul. Kołobrzeska 5	502/3	stacja kolejowa „Ustronie Morskie”	pocz. XX w.	WEZ
111	Ustronie Morskie	ul. Kołobrzeska 7	502/5	budynek mieszkalny i gospodarczy	pocz. XX w.	WEZ
112	Ustronie Morskie	ul. Kołobrzeska 17	507/2	dom mieszkalny	pocz. XX w.	
113	Ustronie Morskie	ul. Koszalińska 8	499/5	dom mieszkalny	lata 10-30-te XX w.	
114	Ustronie Morskie	ul. Koszalińska 10	501/2	dom mieszkalny	XIX/XX w.	
115	Ustronie Morskie	ul. Koszalińska 11	482/19	przystanek kolejowy, ob. dom mieszkalny	XIX/XX w.	
116	Ustronie Morskie	ul. Tadeusza Kościuszki 4	290	willa - „Villa Marie”	lata 10-te XX w.	
117	Ustronie Morskie	ul. Tadeusza Kościuszki 7	239/1	pensjonat	lata 10-te XX w.	
118	Ustronie Morskie	ul. Tadeusza Kościuszki 9	240/4	dom mieszkalny	lata 20-te XX w.	
119	Ustronie Morskie	ul. Tadeusza Kościuszki 10	296/1	pensjonat	pocz. XX w.	
120	Ustronie Morskie	ul. Tadeusza Kościuszki 20	308/1	dom mieszkalny - willa	lata 10/20-te XX w.	
121	Ustronie Morskie	ul. Tadeusza Kościuszki 22	310	dom mieszkalny - willa	lata 10-te XX w.	
122	Ustronie Morskie	ul. Nadbrzeżna 4	46	dom mieszkalny	lata 20-te XX w.	
123	Ustronie Morskie	ul. Nadbrzeżna 8	39	dom mieszkalny, ob. Urząd Morski	lata 20-te XX w.	
124	Ustronie Morskie	ul. Nadbrzeżna 10	42	dom mieszkalny	lata 20-te XX w.	
125	Ustronie Morskie	ul. Nadbrzeżna 12	43	dom mieszkalny	lata 20-te XX w.	
126	Ustronie Morskie	ul. Ogrodowa 1	356	dom mieszkalny	pocz. XX w.	
127	Ustronie Morskie	ul. Ogrodowa 3	357/1	dom mieszkalny	pocz. XX w.	
128	Ustronie Morskie	ul. Okrzei 2b	385	dom mieszkalny	lata 10/20-te XX w.	
129	Ustronie Morskie	ul. Okrzei 3	249	dom mieszkalny	lata 10/20-te XX w.	
130	Ustronie Morskie	ul. Okrzei 7	247	dom mieszkalny	lata 20-te XX w.	
131	Ustronie Morskie	ul. Rolna 2	28/34	pensjonat, ob. Urząd Gminy	lata 10/20-te XX w.	
132	Ustronie Morskie	ul. Rolna 14	24	dom mieszkalny	lata 10-te XX w.	
133	Ustronie Morskie	ul. Rolna 18	22/8	dom mieszkalny	lata 10-te XX w.	
134	Ustronie Morskie	ul. Rolna 24	20/1	dom mieszkalny	pocz. XX w.	

135	Ustronie Morskie	ul. Spokojna 1	261/7	pensjonat	lata 20-te XX w.	
136	Ustronie Morskie	ul. Spokojna 2	263/5	dom wypoczynkowy-pensjonat	lata 20-te XX w.	WEZ
137	Ustronie Morskie	ul. Spokojna 3	261/11	dom mieszkalny	XIX/XX w.	
138	Ustronie Morskie	ul. Spokojna 5	261/10	pensjonat	pocz. XX w.	
139	Ustronie Morskie	ul. Wiejska 12	145/2	dom mieszkalny	pocz. XX w.	
140	Ustronie Morskie	ul. Wiejska	431	cmentarz komunalny	pocz. XX w.	WEZ
141	Ustronie Morskie	ul. Wiejska	432	aleja lipowa	1. ćw. XX w.	
142	Ustronie Morskie	ul. Wojska Polskiego 3	80/1	dom mieszkalny	lata 10/20-te XX w.	
143	Ustronie Morskie	ul. Wojska Polskiego 4	347	dom mieszkalny, pensjonat	1926 r.	
144	Ustronie Morskie	ul. Wojska Polskiego 5	272/6	dom mieszkalny	lata 20-te XX w.	
145	Ustronie Morskie	ul. Wojska Polskiego 6	348	dom mieszkalny	1926 r.	
146	Ustronie Morskie	ul. Wojska Polskiego 14	367/3	dom mieszkalny	lata 10/20-te XX w.	
147	Ustronie Morskie	ul. Wojska Polskiego 16	383	dom mieszkalny	lata 20-te XX w.	
148	Ustronie Morskie	ul. Wojska Polskiego 22	384	dom mieszkalny	lata 10/20-te XX w.	
149	Ustronie Morskie	ul. Wojska Polskiego 24	386/1	dom mieszkalny	lata 20-te XX w.	
150	Ustronie Morskie	ul. Wolności 1	244/2	pensjonat	lata 10-te XX w.	
151	Wieniotowo	nr 1a, 1b	2/22	budynek rządcy, ob. dom mieszkalny	XIX/XX w.	
152	Wieniotowo	nr 1	32/19	spichlerzyk	XIX/XX w.	

5.5. Zabytki archeologiczne w gminnej ewidencji zabytków

Zgodnie z art. 3 pkt. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zabytkiem archeologicznym jest zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

Przedmiotem ochrony są zatem nie tylko poszczególne wytwory człowieka, ale i ich kulturowy kontekst – razem tworzą integralną całość, w terminologii naukowej zwaną stanowiskiem archeologicznym. Wydzielony wytwór określa się natomiast mianem artefaktu. Stanowiskiem archeologicznym jest obszar występowania archeologicznych zabytków nieruchomych i ruchomych jako spójnej całości, zaś artefaktem jest wydzielony, indywidualny zabytek ruchomy, np. pozyskany w trakcie badań archeologicznych. Wzajemne powiązanie przestrzenne poszczególnych nieruchomych i ruchomych części stanowiska archeologicznego stanowi właściwą, oryginalną i niepowtarzalną substancję zabytku archeologicznego.

Stanowiska archeologiczne są ważnym elementem krajobrazu kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach okolic gminy Ustronie Morskie. Na terenie gminy Ustronie Morskie zewidencjonowano 168 stanowisk archeologicznych ujętych w gminnej ewidencji zabytków (Tabela nr 4). Są to tzw. stanowiska ziemne, mało czytelne na powierzchni. Działania

inwestycyjne na terenie tych stanowisk są często trudne do uniknięcia i pomimo dążenia służb konserwatorskich do zachowania stanowisk archeologicznych w stanie nienaruszonym, dopuszcza się tam prowadzenie robót ziemnych. Zachowany musi być jednak warunek wykonania pełnej i fachowej dokumentacji naukowej odkrywanych obiektów.

Na terenie gminy Ustronie Morskie nie ma zlokalizowanych stanowisk archeologicznych objętych strefą pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej, wykluczającej wszelką działalność inwestycyjną i inną związaną z pracami ziemnymi, poza badaniami archeologicznymi oraz pracami zabezpieczającymi zabytek przed zniszczeniem. W granicach gminy wyznaczono z kolei strefy, którymi objęto przede wszystkim stanowiska, których stan zachowania, oraz wartość naukowa rodują dalsze pozytywne wyniki oraz strefy, które obejmują pozostałe stanowiska. W wielu przypadkach jedną strefą ochronną objęto położone blisko siebie osady, cmentarzyska, punkty osadnicze a nawet ślady osadnicze, traktując je jako kompleks osadniczy.

Najstarsze stanowiska archeologiczne na terenie gminy pochodzą z epoki kamienia. Najwięcej stanowisk z tego okresu zlokalizowanych jest w północnej części gminy. Najwcześniejsze historyczne wzmianki o osadach z terenu gminy Ustronie Morskie pochodzą z XII w.

Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych uda się zidentyfikować nowe ślady osadnicze.

Tabela nr 4. Spis stanowisk archeologicznych ujętych w gminnej ewidencji zabytków z terenu gminy Ustronie Morskie

LP.	AZP	MIEJSCOWOŚĆ	NR STAN. W MIEJSCOWOŚCI	NR STAN. NA OBSZARZE
1	14-16	Bagicz	1	12
2	14-16	Bagicz	2	15
3	14-16	Bagicz	5	17
4	14-16	Bagicz	6	18
5	14-16	Bagicz	7	19
6	14-16	Bagicz	8	20
7	14-16	Bagicz	11	23
8	14-16	Bagicz	12	24
9	14-16	Bagicz	13	25
10	14-16	Bagicz	15	27
11	14-16	Bagicz	17	32
12	14-16	Bagicz	18	33
13	14-16	Bagicz	20	35
14	14-16	Bagicz	21	36
15	14-16	Bagicz	27	40
16	14-16	Bagicz	28	41
17	14-16	Bagicz (Kołobrzeg - Lubostronie)	82	31
18	15-16	Bagicz	22	114
19	15-16	Bagicz	23	39
20	15-16	Bagicz	24	115
21	15-16	Bagicz	26	117
22	14-17	Chróstowo	1	31
23	14-17	Grąbnica	1	65
24	14-17	Grąbnica	2	66
25	15-17	Kukinia (Stojkowo)	7	150

26	15-17	Kukinia (Stojkowo)	8	151
27	15-17	Kukinia (Stojkowo)	9	152
28	15-17	Kukinia (Stojkowo)	32	175
29	15-17	Kukinia (Stojkowo)	33	176
30	15-17	Kukinia	1	42
31	15-17	Kukinia	2	43
32	15-17	Kukinia	3	44
33	15-17	Kukinia	4	45
34	15-17	Kukinia	5	46
35	15-17	Kukinia	6	47
36	15-17	Kukinia	7	48
37	15-17	Kukinia	8	49
38	15-17	Kukinia	9	50
39	15-17	Kukinia	10	51
40	15-17	Kukinia	11	52
41	15-17	Kukinia	12	53
42	15-17	Kukinia	13	54
43	15-17	Kukinia	14	55
44	15-17	Kukinia	15	56
45	15-17	Kukinia	16	57
46	15-17	Kukinia	17	58
47	15-17	Kukinia	18	59
48	15-17	Kukinia	19	60
49	15-17	Kukinia	20	61
50	15-17	Kukinia	21	62
51	15-17	Kukinia	22	63
52	15-17	Kukinia	23	64
53	15-17	Kukinia	24	65
54	15-17	Kukinia	25	66
55	15-17	Kukinia	26	67
56	15-17	Kukinia	27	68
57	15-17	Kukinia	28	178
58	15-17	Kukinia	29	182
59	14-17	Kukinka	5	68
60	14-17	Kukinka	6	69
61	15-17	Kukinka	1	69
62	15-17	Kukinka	2	70
63	15-17	Kukinka	3	71
64	15-17	Kukinka	4	72
65	14-17	Malechowo	1	70
66	14-17	Malechowo	4	73
67	14-17	Malechowo	5	74
68	15-18	Rusowo (Strachomino)	14	81
69	15-18	Rusowo (Strachomino)	17	84
70	15-18	Rusowo (Strachomino)	18	85
71	15-18	Rusowo (Strachomino)	24	91
72	15-17	Rusowo	1	85
73	15-17	Rusowo	2	86
74	15-17	Rusowo	3	87
75	15-17	Rusowo	4	88
76	15-17	Rusowo	5	89

77	15-17	Rusowo	6	90
78	15-17	Rusowo	7	91
79	15-17	Rusowo	8	92
80	15-17	Rusowo	9	93
81	15-17	Rusowo	10	94
82	15-17	Rusowo	11	95
83	15-17	Rusowo	12	96
84	15-17	Rusowo	13	97
85	15-17	Rusowo	14	98
86	15-17	Rusowo	15	99
87	15-17	Rusowo	16	100
88	15-17	Rusowo	17	101
89	15-17	Rusowo	18	102
90	15-17	Rusowo	19	103
91	15-17	Rusowo	22	106
92	15-17	Rusowo	23	107
93	15-17	Rusowo	24	108
94	15-17	Rusowo	25	109
95	15-17	Rusowo	26	110
96	15-17	Rusowo	27	111
97	15-17	Rusowo	28	112
98	15-17	Rusowo	29	113
99	15-17	Rusowo	30	114
100	15-17	Rusowo	31	115
101	15-17	Rusowo	32	116
102	15-17	Rusowo	33	117
103	15-17	Rusowo	34	118
104	15-17	Rusowo	35	119
105	15-17	Rusowo	36	120
106	15-17	Rusowo	37	121
107	15-17	Rusowo	38	122
108	15-17	Rusowo	39	123
109	15-17	Rusowo	53	124
110	15-17	Rusowo	54	125
111	15-17	Rusowo	55	126
112	15-17	Rusowo	56	127
113	15-17	Rusowo	57	128
114	15-17	Rusowo	58	129
115	15-17	Rusowo	59	130
116	15-17	Rusowo	60	131
117	15-17	Rusowo	61	132
118	15-17	Rusowo	62	133
119	15-18	Rusowo	39	20
120	15-18	Rusowo	40	21
121	15-18	Rusowo	41	22
122	15-18	Rusowo	42	23
123	15-18	Rusowo	43	24
124	15-18	Rusowo	44	25
125	15-18	Rusowo	45	26
126	15-18	Rusowo	46	27
127	15-18	Rusowo	47	28

128	15-18	Rusowo	48	29
129	15-18	Rusowo	49	30
130	15-18	Rusowo	50	31
131	15-18	Rusowo	51	32
132	15-18	Rusowo	52	33
133	14-16	Sianożęty	5	38
134	14-17	Sianożęty	2	2
135	14-17	Sianożęty	3	3
136	14-17	Sianożęty	4	4
137	14-17	Sianożęty	5	5
138	14-17	Sianożęty	6	6
139	14-17	Sianożęty	7	7
140	14-17	Sianożęty	9	9
141	14-17	Sianożęty	10	10
142	14-17	Sianożęty	12	12
143	14-17	Sianożęty	14	14
144	14-17	Stęszycy	2	33
145	14-17	Ustronie Morskie	3	16
146	14-17	Ustronie Morskie	4	17
147	14-17	Ustronie Morskie	5	18
148	14-17	Ustronie Morskie	6	19
149	14-17	Ustronie Morskie	9	22
150	14-17	Ustronie Morskie	10	23
151	14-17	Ustronie Morskie	11	24
152	14-17	Ustronie Morskie	12	25
153	14-17	Ustronie Morskie	13	26
154	14-17	Ustronie Morskie	14	28
155	14-17	Ustronie Morskie	15	29
156	14-17	Ustronie Morskie	16	30
157	14-17	Wieniotowo	2	35
158	14-17	Wieniotowo	3	36
159	14-17	Wieniotowo	4	37
160	14-17	Wieniotowo	5	38
161	14-17	Wieniotowo	6	39
162	14-17	Wieniotowo	7	40
163	14-17	Wieniotowo	8	41
164	14-17	Wieniotowo	9	42
165	14-17	Wieniotowo	10	43
166	14-17	Wieniotowo	12	45
167	14-17	Wieniotowo	13	46
168	14-17	Wieniotowo	14	47

* obiekt zaznaczony na niebiesko wpisany jest do rejestru zabytków

Poszczególne zasady ochrony stanowisk archeologicznych są doprecyzowane w procesie formułowania ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, z uwzględnieniem indywidualnej specyfiki danego stanowiska archeologicznego oraz przy rozpoznaniu możliwych dla niego zagrożeń. Przepisy te należy ująć w postaci nakazów, zakazów, dopuszczeń i ograniczeń w użytkowaniu terenów, zgodnie z wytycznymi rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie wymaganego zakresu projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (Dz. U. z 2003 r. nr 164, poz. 1587). Ponadto zapisy planu muszą spełniać wymogi

norm prawnych ustalone w rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (t. j. Dz. U. z 2016 r. poz. 283).

Nie wyklucza się odkrycia w przyszłości kolejnych stanowisk archeologicznych (zwłaszcza w wyniku nowych badań w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski), które należy uwzględnić na dalszym etapie procesu planowania przestrzennego, pomimo ich braku w studium.

Zgodnie z art. 32 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

1. Kto, w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych, odkrył przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, jest obowiązany:

- 1) wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot;
- 2) zabezpieczyć, przy użyciu dostępnych środków, ten przedmiot i miejsce jego odkrycia;
- 3) niezwłocznie zawiadomić o tym właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) jest obowiązany niezwłocznie, nie dłużej niż w terminie 3 dni, przekazać Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków przyjęte zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1 pkt 3.

3. Wojewódzki Konserwator Zabytków jest obowiązany w terminie 5 dni od dnia przyjęcia zawiadomienia, o którym mowa w ust. 1 pkt 3 i ust. 2, dokonać oględzin odkrytego przedmiotu.

4. Jeżeli w terminie, określonym w ust. 3, Wojewódzki Konserwator Zabytków nie dokona oględzin odkrytego przedmiotu, przerwane roboty mogą być kontynuowane.

5. Po dokonaniu oględzin odkrytego przedmiotu Wojewódzki Konserwator Zabytków wydaje decyzję:

- 1) pozwalającą na kontynuację przerwanych robót, jeżeli odkryty przedmiot nie jest zabytkiem;
- 2) pozwalającą na kontynuację przerwanych robót, jeżeli odkryty przedmiot jest zabytkiem, a kontynuacja robót nie doprowadzi do jego zniszczenia lub uszkodzenia;
- 3) nakazującą dalsze wstrzymanie robót i przeprowadzenie, na koszt osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej finansującej te roboty, badań archeologicznych w niezbędnym zakresie.

6. Roboty nie mogą być wstrzymane na okres dłuższy niż miesiąc od dnia doręczenia decyzji, o której mowa w ust. 5 pkt 3.

7. Jeżeli w trakcie badań archeologicznych zostanie odkryty zabytek posiadający wyjątkową wartość, Wojewódzki Konserwator Zabytków może wydać decyzję o przedłużeniu okresu wstrzymania robót. Okres wstrzymania robót nie może być jednak dłuższy niż 6 miesięcy od dnia doręczenia decyzji, o której mowa w ust. 5 pkt 3.

8. Po zakończeniu badań archeologicznych, o których mowa w ust. 5 pkt 3, Wojewódzki Konserwator Zabytków wydaje decyzję pozwalającą na kontynuację przerwanych robót.

Kto bez pozwolenia albo wbrew warunkom pozwolenia poszukuje ukrytych lub porzuconych zabytków, w tym przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 (art. 109 c. ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Ochrona właściwa zabytkom archeologicznym powinna być przypisana również do zabytkowych układów ruralistycznych wsi, nawet jeśli nie zostały one osobno ujęte w ewidencji zabytków archeologicznych. Obszary te z natury rzeczy spełniają kryterium zabytku archeologicznego przewidzianego w art. 6 ust. 1 pkt 3 lit. a ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, tj. pozostałości terenowej historycznego osadnictwa. W tym przypadku z reguły dopuszczone może być

zagospodarowanie wynikające z potrzeb zabudowy; obszar ciągłego osadnictwa historycznego podlega bowiem nieustannemu rozwojowi aż do czasów współczesnych i bezzasadne jest hamowanie tego procesu. Natomiast ze względu na zagrożenie dla substancji nawarstwień kulturowych, jakie niesie ze sobą naruszanie struktury gruntu, wszelkie zamierzenia budowlane na obszarze historycznej wsi winny być objęte obowiązkiem przeprowadzenia niezbędnych badań archeologicznych.

Art. 108 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

1. Kto niszczy lub uszkadza zabytek, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
2. Jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 1 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
3. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1 polegające na zniszczeniu zabytku sąd orzeka na rzecz Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków nawiązkę w wysokości do wartości zniszczonego zabytku.
4. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1 polegające na uszkodzeniu zabytku sąd orzeka obowiązek przywrócenia stanu poprzedniego, a jeśli obowiązek taki nie byłby wykonalny – nawiązkę na rzecz Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków w wysokości do wartości uszkodzenia zabytku.
5. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 2 sąd może orzec na rzecz Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków nawiązkę w wysokości od trzykrotnego do trzydziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia.

Prowadzenie poszukiwań zabytków bez pozwolenia jest przestępstwem ściganym z urzędu – art. 36 ust. 1 pkt. 12 ustawy o ochronie zabytków. Znalazcy przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest zabytkiem, jest obowiązany wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot; zabezpieczyć, przy użyciu dostępnych środków, ten przedmiot i miejsce jego odkrycia; niezwłocznie zawiadomić o tym właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

Dla wszystkich stanowisk archeologicznych przeznaczonych do trwałego zachowania sugerowanym docelowym przeznaczeniem terenu jest utworzenie obszaru zieleni urządzonej, zwłaszcza niskiej (głównie dla stanowisk archeologicznych o własnej formie terenowej), ewentualnie użytku zielonego (dla stanowisk archeologicznych płaskich). Rozrost systemu korzeniowego dużych drzew uszkadza bowiem nawarstwienia kulturowe oraz obiekty i ruchome zabytki archeologiczne. W przypadku stanowisk archeologicznych znajdujących się na terenach leśnych, należy sformułować zasady prowadzenia gospodarki leśnej uwzględniające potrzebę ochrony zabytku.

W przypadku, gdy obszar stanowiska archeologicznego o własnej formie terenowej lub wpisane do rejestru zabytków objęte został miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego dopuszczającym zainwestowanie lub zagospodarowanie, należy dążyć do zmiany tego planu, aby wyeliminować lub zminimalizować zagrożenie dla zabytku. Szczególny priorytet należy przyznać stanowiskom archeologicznym o własnej formie terenowej, z obszarów których należy usuwać wszelkie funkcje stwarzające zagrożenie dla substancji zabytku.

W przypadku kolizji z wszystkimi stanowiskami archeologicznymi należy wprowadzić zapisy umożliwiające przeprowadzenie niezbędnych badań archeologicznych zagrożonych zniszczeniem, na które należy uzyskać pozwolenie od Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych technik analitycznych, pozwalających na porządkowanie informacji oraz diagnozowanie sytuacji wspólnoty samorządowej w konkretnym aspekcie. Stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia danej jednostki samorządu terytorialnego, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju.

Czynniki rozwoju podzielić można – ze względu na ich pochodzenie – na wewnętrzne, na które społeczność lokalna ma wpływ (silne i słabe strony), oraz na czynniki zewnętrzne – umiejscowione w bliższym i dalszym otoczeniu jednostki (szanse i zagrożenia), na które społeczność lokalna nie ma bezpośredniego wpływu. Jednocześnie czynniki te można podzielić według kryterium charakteru wpływu na społeczność lokalną, dzięki czemu wyróżnić można czynniki: pozytywne, czyli atuty i szanse, oraz negatywne, czyli słabości i zagrożenia.

Poniżej została przedstawiona analiza SWOT (Tabela nr 5), która skoncentrowana jest wokół problematyki zarządzania zasobem dziedzictwa kulturowego gminy Ustronie Morskie. Obok zagadnień związanych z ochroną i opieką nad zabytkami, uwzględniono także inne czynniki, które wynikają z wielości i różnorodności elementów składających się na dziedzictwo kulturowe gminy oraz podobne analizy przeprowadzone dla innych dokumentów strategicznych gminy.

W Tabeli znalazły się silne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia dotyczące zasobu zabytkowego, warunków dla realizacji działań w zakresie inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac budowlanych w odniesieniu do nieruchomości zabytkowych, jak również upowszechniania i promowania dziedzictwa materialnego i niematerialnego dla rozwoju gminy. Analiza nawiązuje w ten sposób do fundamentalnego założenia względem niniejszego GPOnZ – konieczności przemodelowania systemu ochrony zabytków w efektywny system ochrony dziedzictwa. Dziedzictwo gminy tworzy bowiem jego historia, manifestująca się zarówno w bogactwie zasobu zabytkowego, jak również w tradycji i kulturze, tworząc niepowtarzalny klimat.

Tabela nr 5. Analiza SWOT

CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE MAJĄCE WPŁYW NA DZIEDZICTWO KULTUROWE W GMINIE USTRONIE MORSKIE	
SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • opracowana gminna ewidencja zabytków; • obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gminy; • dogodne położenie komunikacyjne; • duża atrakcyjność turystyczna gminy; • aktywnie działające Gminny Ośrodek Kultury, Centrum Informacji Turystycznej i Promocji, Biblioteka Publiczna, Koła Gospodyń Wiejskich i stowarzyszenia; • Morze Bałtyckie na terenie gminy; • organizowanie imprez kulturalnych, mających na celu promocję gminy; • różnorodne formy ochrony przyrody – obszar chronionego krajobrazu, 2 obszary Natura 2000, 19 pomników przyrody (w tym grupy); • oznakowane piesze i rowerowe szlaki turystyczne. 	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczające środki z budżetu gminy przeznaczane na ochronę zabytków; • stosunkowo niewielka dbałość właścicieli o obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków; • niezadawalający stan zachowania części obiektów zabytkowych; • brak uchwały na dotacje celowe, na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków; • niedostateczne oznakowanie zabytkowych obiektów.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • uwzględnienie w większym stopniu dziedzictwa kulturowego w dokumentach strategicznych i programach rozwojowych gminy oraz powiązanie promocji zabytków z turystyką; • korzystne postrzeganie polskiego wybrzeża przez mieszkańców kraju, turystów i inwestorów; • nadmorskie położenie jako atut przy zagospodarowaniu terenu gminy; • wysoki potencjał sanatoryjno-leczniczy; • walory przyrodnicze stwarzające możliwości rozwoju usług rekreacyjno-wypoczynkowych o zasięgu regionalnym; • wzrastająca liczba właścicieli przeprowadzanych prac remontowo-budowlanych przez prywatnych właścicieli 	<ul style="list-style-type: none"> • sezonowość oferty turystycznej; • odpływ wysoko wykwalifikowanej kadry z terenu gminy, migracja zarobkowa młodszych pokoleń i związane z tym zatracanie więzi z regionem; • zanikanie tradycji kulturowych, zwyczajów; • brak realnych zachęt dla prywatnych inwestycji w zabytki; • zniszczenia brzegów morskich i obiektów infrastruktury turystycznej i paraturystycznej wskutek nagłych sztormów i wezbrań powodziowych pochodzenia sztormowego; • pogarszający się stan techniczny obiektów zabytkowych na terenie gminy; • bardzo wysokie koszty remontów obiektów zabytkowych;

<p>obiektów zabytkowych;</p> <ul style="list-style-type: none"> • kreatywność inwestorów turystycznych; • możliwość wsparcia finansowego z różnych źródeł, w tym ze środków Unii Europejskiej; • rozszerzenie i polepszenie bazy noclegowej i gastronomicznej; • kreowanie nowych obszarów i produktów turystycznych w oparciu o atrakcyjny sposób zagospodarowania obiektów zabytkowych; • oznakowanie tras turystycznych pod kątem zabytków i atrakcji turystycznych; • systematyczne opracowywanie aktualizacji dokumentów na poziomie gminy; • rosnąca rola samorządu włączającego się w sferę ochrony dziedzictwa; • wprowadzenie i egzekwowanie polityki ochrony walorów środowiska naturalnego i kształtowania przestrzennego. 	<ul style="list-style-type: none"> • skomplikowane procedury w ubieganiu się o środki zewnętrzne skutkujące stosunkowo niewielkim wykorzystaniem środków z Unii Europejskiej, zwłaszcza przez osoby prywatne; • działania inwestycyjne prowadzone m.in. przez prywatnych właścicieli obiektów, w których interes indywidualny inwestora jest przedkładany nad dobro społeczne, tj. dobro zabytku; • samowola budowlana – wprowadzanie elementów obcych, nowej zabudowy, np. nieprzemysłanej, niezgodnej z historyczną kolorystyką, architektury niezgodnej z lokalnymi tradycjami.
---	---

7. Założenia programowe oraz zasady oceny realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami

GPOnZ służy ochronie i wykorzystaniu lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego w różnych dziedzinach życia społecznego. Realizacja wyznaczonych celów wymaga przede wszystkim zmiany w świadomości, szczególnie w obszarze odpowiedzialności jednostki samorządu terytorialnego, podmiotów, instytucji i sfer funkcjonalnych, które odpowiadają za ochronę środowiska kulturowego i naturalnego, za ład i zagospodarowanie przestrzenne, a także wyznaczone kierunki rozwoju gminy Ustronie Morskie. Ważne jest także, aby właściciele zabytkowych obiektów zmienili swoje podejście, przyczyniając się w ten sposób do poprawy stanu zachowania wszelkich dóbr środowiska kulturowego i naturalnego.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa główne cele GPOnZ, do których należą:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;

- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy w właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

W GPOnZ wyznaczono dwa priorytety, cele szczegółowe oraz działania. Zostały one sformułowane w perspektywie wieloletniej i wykraczają często poza czteroletni okres obowiązywania GPOnZ. Możliwy jest podział realizacji działań na podokresy w powiązaniu z ustawowym obowiązkiem złożenia po dwóch latach przez władze gminy sprawozdania z częściowego wykonania GPOnZ. Wykonanie takiego sprawozdania powinno być poprzedzone oceną poziomu realizacji GPOnZ, która powinna uwzględniać: wykonanie zadań, które zostały przyjęte do realizacji w czteroletnim okresie obowiązywania GPOnZ oraz efektywność ich wykonania. Sposób weryfikacji zadań został ujęty w ostatniej kolumnie w Tabelach 6 i 7.

Zrealizowanie GPOnZ zakłada się w perspektywie długofalowej, wieloletniej, gdzie ostatecznym rezultatem będzie przywrócenie zabytkom gminy właściwych im walorów historycznych i estetycznych.

Tabela nr 6. Zadania w ramach Priorytetu I

PRIORYTET I: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego gminy, jako element rozwoju gospodarczo - społecznego gminy Ustronie Morskie.		
KIERUNKI DZIAŁANIA	ZAKRES ZADAŃ	SPOSÓB WERYFIKACJI
Podjęcie działań mających na celu podniesienie atrakcyjności krajobrazu kulturowego gminy na potrzeby edukacyjne, społeczne i turystyczne	Opracowanie uchwały w sprawie zasad udzielania dotacji z budżetu gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane obiektów wpisanych do rejestru zabytków, uwzględniające obowiązujące przepisy dające możliwość dotowania także obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków.	Czy opracowano uchwałę
	Przyjęcie przez Radę Gminy Gminnego programu opieki nad zabytkami oraz okresowe monitorowanie jego realizacji poprzez systematyczne opracowanie sprawozdań z realizacji GPOnZ.	Weryfikacja podmiotów wskazanych w GPOnZ do realizacji określonych zadań oraz zapoznanie ich z określonymi zadaniami
	Merytoryczna pomoc właścicielom zabytków w tworzeniu wniosków aplikacyjnych o przyznanie środków na odnowę zabytku z funduszy unijnych, budżetu państwa oraz dotacji samorządowych.	Ilość chętnych osób do złożenia wniosków, ilość złożonych wniosków

Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	<p>Zadania dla gminnej ewidencji zabytków:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zakładanie nowych kart adresowych dla zabytków dotychczas nierozpoznanych i nie uwzględnionych w ewidencji, a istotnych dla obrazu dziedzictwa kulturowego na terenie gminy; 2. Systematyczne uzupełnianie kart adresowych o uzyskane nowe dane i aktualizowaną w przypadku zmian w wyniku rozbiórek i remontów dokumentację fotograficzną; 3. Skreślenia z ewidencji obiektów nieistniejących oraz takich, które utraciły cechy zabytkowe w wyniku modernizacji. <p>Wszelkie działania przy obiektach ujętych w gminnej ewidencji zabytków wymagają opiniowania, uzgodnienia lub pozwolenia Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.</p>	<p>Ilość przeprowadzonych aktualizacji, czy dodano/usunięto obiekt z ewidencji</p>
	<p>Wspieranie lub prowadzenie prac porządkowych na terenach zabytkowej zieleni oraz cmentarzach znajdujących się na terenie gminy, po uprzednim zaopiniowaniu zakresu prac i użytych metod z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.</p>	<p>Ilość przeprowadzonych prac, ich zakres, z kim współpracowano, wartość zaplanowanych/poniesionych środków</p>
Działania organizacyjne związane z ochroną zabytków i dziedzictwa kulturowego	<p>Korelowanie zapisów gminnej ewidencji zabytków z zapisami w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i decyzjach o warunkach zabudowy.</p>	<p>Udział w pracach planistycznych</p>
	<p>Opracowanie oraz okresowa aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.</p>	<p>Czy opracowano plan</p>
	<p>Prowadzenie monitoringu możliwości pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych, w tym również z różnych programów i inicjatyw europejskich, przeznaczonych na działania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego.</p>	<p>Bieżący monitoring</p>
	<p>Podnoszenie poziomu wykształcenia pracowników Urzędu Gminy zatrudnionych w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego, poprzez przeprowadzanie odpowiednich szkoleń, delegowanie pracowników na szkolenia.</p>	<p>Ilość przeprowadzonych szkoleń, ilość osób uczestniczących, czy uczestniczono w szkoleniach zewnętrznych</p>

Tabela nr 7. Zadania w ramach Priorytetu II

PRIORYTET II: Promocja dziedzictwa kulturowego i edukacja służąca budowaniu tożsamości kulturowej mieszkańców gminy Ustronie Morskie.		
KIERUNKI DZIAŁANIA	ZAKRES ZADAŃ	SPOSÓB WERYFIKACJI
Rozbudzenie i pogłębianie w mieszkańcach dumy z tradycji historycznych gminy	Organizowanie wystaw, spotkań na temat historii regionu, dawnego i dzisiejszego krajobrazu kulturowego, zabytków.	Bieżące śledzenie obchodów rocznicowych związanych z wydarzeniami historycznymi
	Coroczne opracowanie kompleksowego programu imprez kulturalnych, rekreacyjnych i sportowych na terenie gminy.	
	Oznakowanie obiektów wpisanych do rejestru zabytków, wraz ze zdjęciami, w Systemie Informacji Przestrzennej.	Czy wprowadzono obiekty do systemu
	Upowszechnianie informacji na temat dobrych praktyk konserwatorskich.	Publikacje na stronie internetowej gminy
Popularyzowanie wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym gminy	Zapoznanie mieszkańców z zagadnieniami dotyczącymi gminnej ewidencji zabytków oraz przybliżenie skutków prawnych z tym związanych.	W jakiej formie zapoznano mieszkańców, jakie informacje przekazano
	Wydawanie i wspieranie publikacji, folderów promocyjnych, przewodników poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy.	Ilość zorganizowanych imprez, gdzie się odbyły, czego dotyczyły, ilość osób uczestniczących, ilość poniesionych środków
	Wspieranie edukacji młodzieży szkolnej poprzez organizowanie dla niej: konkursów szkolnych popularyzujących historię gminy oraz jego zabytki, wystaw, wycieczek itp.	
	Publikacje na stronie internetowej gminy i w prasie lokalnej, działania organizacyjne, konsultacyjne, organizacja wystaw, konkursów.	
	Współpraca gminy ze związkami wyznaniowymi będącymi właścicielami i zarządcami zabytków sakralnych (kościół, cmentarze), umożliwiającą wspieranie ich działań przy podejmowaniu niezbędnych prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych.	Zakres działań, z kim współpracowano, wartość poniesionych/ zaplanowanych środków
	Współpraca z instytucjami wprowadzającymi dodatkowe oznakowania na ulicach i drogach gminnych, powiatowych i wojewódzkich dojazdowych w celu ułatwienia dojazdu do tych obiektów - głównie do najcenniejszych zabytków gminy. Ciągła dbałość o tablice już umieszczone oraz oznakowanie zabytków, aby swą estetyką i formą zachęcały do odwiedzenia tych	Czy podjęto współpracę, ilość oznakowanych obiektów

miejsc.	
---------	--

8. Instrumentarium realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami

GPOnZ realizowany będzie poprzez wykonanie wskazanych zadań, na rzecz osiągnięcia przyjętych kierunków działań. Podstawę instrumentarium stanowią obowiązujące przepisy prawa oraz zawarte w nich regulacje. Regulacje te dotyczą instrumentów ekonomiczno-prawnych, społecznych oraz finansów publicznych. Zakłada się, że zadania określone w niniejszym GPOnZ będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

• instrumenty prawne:

- programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego;
- dokumenty wydawane przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- uchwały miejscowego samorządu odnoszące się do zagadnień regulujących kształtowanie przestrzeni.

• instrumenty finansowe:

- finansowanie prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych z terenu gminy;
- korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje;
- współpraca pomiędzy podmiotami publicznymi a sektorem prywatnym w ramach „Partnerstwa publicznego-prywatnego” (PPP).

• instrumenty społeczne:

- prowadzenie działań z zakresu współpracy i współdziałania z właścicielami oraz użytkownikami zabytków (władzami kościelnymi i parafiami, osobami fizycznymi), a także edukacja i informacja odnośnie dziedzictwa kulturowego gminy Ustronie Morskie;
- edukacja kulturowa;
- pozyskanie poparcia społecznego na rzecz ochrony środowiska kulturowego;
- informacja na temat znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy;
- współdziałanie z organizacjami społecznymi.

• instrumenty koordynacji:

- realizacja projektów i programów miasta, dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego gminy (np. strategia rozwoju gminy, plany rozwoju lokalnego, programy rozwoju infrastruktury, programy ochrony środowiska przyrodniczego, programy prac konserwatorskich, studia i analizy, koncepcje, plany rewitalizacji);
- współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;
- współpraca z sąsiednimi samorządami w celu wypracowania wspólnej polityki ochrony środowiska kulturowego i przyrodniczego.

• instrumenty kontrolne:

- aktualizacja i weryfikacja gminnej ewidencji zabytków;

- oceny zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy;
- sporządzanie co dwa lata sprawozdania z realizacji GPOnZ oraz aktualizacja GPOnZ związana z ustawowym czteroletnim okresem obowiązywania;
- monitorowanie stanu zachowania i funkcjonowania środowiska kulturowego;
- prowadzenie stałej obserwacji procesów i zjawisk istotnych z punktu widzenia realizacji GPOnZ.

9. Źródła finansowania Gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z obowiązującą ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dbałość o zabytek polega między innymi na zapewnieniu warunków do dokumentowania zabytku, popularyzacji wiedzy o nim, prowadzeniu prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych oraz utrzymaniu zabytku i jego otoczenia w jak najlepszym stanie. Finansowanie tych działań jest obowiązkiem nie tylko właściciela zabytku, lecz także każdego podmiotu mającego tytuł prawny do zabytku, tj. osób fizycznych, jednostek organizacyjnych, a więc trwałych zarządców, użytkowników wieczystych. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tego rodzaju tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest zadaniem własnym. Ochrona zabytków i opieka nad nimi, a także wszelkie działania związane ze zmianą ich funkcji w przestrzeni publicznej oraz ich popularyzacją i udostępnianiem społecznym, mogą być finansowane z różnych źródeł w zależności od typu działań.

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Główny obowiązek związany z opieką, ochroną oraz finansowaniem wszelkich prac konserwatorskich lub robót budowlanych, spoczywa na właścicielach i użytkownikach obiektów zabytkowych.

Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić następująco:

• źródła krajowe:

- dotacje Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
- dotacje Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- dotacje wojewódzkie i powiatowe;
- dotacje gminne;
- Fundusz Termomodernizacji i Remontów;
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW);
- programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
- promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
- fundusze od fundacji;
- Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków.

• źródła zagraniczne:

- źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych, m.in. RPO, POiS (Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko);
- źródła pozaunijne – Mechanizm Norweski i Mechanizm Finansowy EOG;

– Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014 – 2020.

9.1. Dotacje

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków. Dotacja udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac.

Art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa szczegółowo wykaz działań które mogą podlegać dofinansowaniu. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować wyłącznie nakłady konieczne poniesione na przeprowadzenie następujących działań:

- sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
- wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego;
- sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
- odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;
- działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków;
- zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Standardowo dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań. Natomiast wysokość dotacji może zostać zwiększona, nawet do 100% nakładów koniecznych, w wypadku jeżeli:

- zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową,
- wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych,
- stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Jednocześnie, łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków bądź organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

• **Dotacje Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków** – dla każdego obiektu położonego na terenie województwa zachodniopomorskiego, wpisanego do rejestru zabytków, możliwe jest udzielenie dotacji na prace remontowe i konserwatorskie, przez Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Dotacje pochodzą z budżetu państwa. Zagadnienia dotyczące udzielania dotacji ze środków publicznych reguluje ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. Nr 162 z 17 września 2003 r., ze zm.) o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz rozporządzenie Ministra Kultury w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. Nr 112 poz. 940 z 6 czerwca 2005 r. ze zm.).

• **Dotacje wojewódzkie i powiatowe**

Dofinansowanie prac przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków odbywa się na podstawie art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz na podstawie uchwały Sejmiku Województwa/Rady Powiatu w sprawie trybu i zasad przyznawania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane.

Dotacje Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego – Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego z budżetu Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego przyznawane są środki na dotacje celowe na mocy uchwały nr III/39/15 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 27 stycznia 2015 r. w sprawie określenia trybu i zasad udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków położonym na obszarze województwa zachodniopomorskiego (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z dnia 12 lutego 2015 r., poz. 466 ze zm.).

Dotacje Starostwa Powiatowego w Kołobrzegu – udzielane są zgodnie z przyjętą uchwałą nr XXX/227/2017 Rady Powiatu W Kołobrzegu z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie zmiany uchwały nr XXVII/236/2005 Rady Powiatu w Kołobrzegu z dnia 18 listopada 2005 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie oraz roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

• **Dotacje gminne**

Zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, ustawą o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw oraz zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. z 2019 r. poz. 506) dofinansowanie

na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków może być udzielone przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym. Zasady i tryb postępowania o udzielenie dotacji z budżetu gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków określa odpowiednia uchwała, podjęta przez radę gminy.

Gmina Ustronie Morskie nie ma opracowanej uchwały określającej zasady udzielania dotacji celowych na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

• Konkurs „Zabytek Zadbany”

„Zabytek Zadbany” jest corocznym konkursem ogłaszanym przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Nadzór nad konkursem sprawuje Generalny Konserwator Zabytków. Od 2011 r. podmiotem realizującym procedurę konkursową jest Narodowy Instytut Dziedzictwa.

Konkurs skierowany jest do właścicieli, posiadaczy i zarządców zabytkowych obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Jego celem jest promocja opieki nad zabytkami i upowszechnianie najlepszych wzorów właściwego utrzymania i zagospodarowania obiektów. Charakter edukacyjny konkursu polega na popularyzacji wiedzy dotyczącej właściwego postępowania z zabytkami architektury podczas ich użytkowania oraz w trakcie przeprowadzanych remontów.

Obiekty można zgłaszać w 6 kategoriach:

- a) Utrwalenie wartości zabytkowej obiektu;
- b) Rewaloryzacja przestrzeni kulturowej i krajobrazu (w tym założenia dworskie i pałacowe);
- c) Adaptacja obiektów zabytkowych;
- d) Architektura i budownictwo drewniane;
- e) Architektura przemysłowa i budownictwo inżynieryjne;
- f) Kategoria specjalna: właściwe użytkowanie i stała opieka nad zabytkiem.

• Fundusz Termomodernizacji i Remontów

Celem rządowego programu wsparcia remontów i termomodernizacji jest poprawa stanu technicznego istniejących zasobów mieszkaniowych, ze szczególnym uwzględnieniem ich termomodernizacji. Z programu mogą skorzystać właściciele zasobów mieszkaniowych (gminy, spółdzielnie mieszkaniowe, właściciele mieszkań zakładowych i prywatni właściciele). Jego beneficjentami są także osoby mieszkające w budynkach objętych programem, gdyż poprawia się komfort zamieszkiwania z jednoczesnym zmniejszeniem opłat za energię cieplną.

Program realizowany na podstawie ustawy o wspieraniu termomodernizacji i remontów obejmuje dwa główne moduły – wsparcie przedsięwzięć termomodernizacyjnych i wsparcie przedsięwzięć remontowych. Wprowadza on także dodatkowe wsparcie dla właścicieli budynków mieszkalnych objętych w przeszłości czynszem regulowanym. Wsparcie jest udzielane w postaci tzw. premii, czyli spłaty części kredytu wykorzystanego na realizację przedsięwzięcia. Spłata jest dokonywana ze środków Funduszu Termomodernizacji i Remontów, obsługiwanego przez Bank Gospodarstwa Krajowego i zasilanego ze środków budżetu państwa.

• **Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW)**

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) jest głównym źródłem finansowania w Polsce inwestycji proekologicznych. Wraz z wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej NFOŚiGW tworzy system funduszy ekologicznych. W oparciu o Wspólną Strategię Działania Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej na lata 2013 – 2016 z perspektywą do 2020 r., realizuje politykę ochrony środowiska w Polsce.

W ramach NFOŚiGW realizowane są projekty termomodernizacji zabytkowych budynków. Remonty termomodernizacyjne przyczynią się do redukcji zużycia energii pierwotnej i końcowej oraz spowodują obniżenie kosztów zużycia energii elektrycznej i ciepłej. Dodatkowo prace remontowe będą miały również walor konserwatorski, gdyż zostaną przeprowadzone w obiektach zabytkowych, cennych dla kultury narodowej.

• **Program Kultura – Interwencje**

Celem strategicznym Programu Kultura – Interwencje jest tworzenie warunków dla wzmocnienia tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie regionalnym, lokalnym i krajowym poprzez finansowe wsparcie realizacji projektów upowszechniających dorobek kultury i zwiększających obecność kultury w życiu społecznym.

Koncepcja programu została oparta na założeniu, że uczestnictwo w kulturze sprzyja podnoszeniu kompetencji społeczeństwa, tworzeniu warunków do rozwijania aktywności twórczej i przygotowaniu obywateli do aktywnego udziału w różnych formach życia społecznego. O wsparcie w ramach programu Kultura – Interwencje mogą ubiegać się zarówno samorządowe instytucje kultury (z wyłączeniem instytucji współprowadzonych przez Ministra oraz jednostki samorządu terytorialnego), jak i organizacje pozarządowe.

• **Finansowanie z fundacji**

Kolejną możliwością pozyskiwania funduszy zewnętrznych jest finansowanie pochodzące z fundacji. Można tu wymienić np. fundacje bankowe, Fundację LOTTO Milion Marzeń, Fundację Polska Miedź – KGHM, Fundację PGNiG, Fundację Orange.

• **Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków**

1 stycznia 2018 r. weszły w życie przepisy ustawy z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, tworzące Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków jako państwowy fundusz celowy. To jest pierwsze pozabudżetowe źródło ich finansowania. Fundusz początkowo zasilony został z kar administracyjnych oraz nawiązek orzekanych przez sądy za przestępstwa popełniane przeciwko zabytkom. Nowelizacja zakłada wprowadzenie administracyjnych kar pieniężnych w miejsce grzywnien wyznaczanych wskutek postępowań w sprawach o wykroczenia. Kary administracyjne są nakładane przez Wojewódzkich Konserwatorów Zabytków od 1 stycznia 2018 r.

Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków pozwoli na szybkie dofinansowanie zabytków uszkodzonych, np. wskutek katastrof, jak powódzie czy pożary. Dodatkowe pieniądze pozwolą na pilne ratowanie zabytków, czyli naprawę uszkodzonego dachu, rynien czy powybijanych okien. Środkami Funduszu będzie dysponował Generalny Konserwator Zabytków, działający w imieniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

• Program „Niepodległa” na lata 2017 – 2021

Program dotacyjny „Niepodległa”, skierowany do organizacji pozarządowych i samorządowych instytucji kultury, ma wspierać organizatorów obchodów stulecia odzyskania niepodległości, którzy planują przygotowanie wydarzeń lokalnych i regionalnych. Budżet na dofinansowanie działań w ramach tego programu wynosi 6 milionów zł, a pojedynczy wniosek może uzyskać dotację od 8 do 150 tys. zł. Od organizatorów wymagane jest zapewnienie 15% udziału własnego. Rodzaje kwalifikujących się zadań: festiwale, koncerty, spektakle; wytyczenie i oznakowanie szlaków tematycznych i historycznych, tworzenie archiwów historii mówionej i archiwów społecznych, projekty animacyjno-edukacyjne, oparte na interakcji i współdziałaniu, np.: warsztaty, gry terenowe, questy, wystawy wraz z katalogami i publikacje.

9.2. Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Jednym z najważniejszych źródeł finansowania zadań związanych z ochroną i opieką zabytków są środki budżetu państwa będące w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, który corocznie ogłasza stosowne konkursy.

Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego:

• Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego 2019, Ochrona Zabytków

Strategicznym celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.

W ramach Programu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

- 1) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania;
- 2) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania dla zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych);
- 3) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków);
- 4) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków) dla zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych).

Do programu nie kwalifikują się zadania, które są współfinansowane ze środków europejskich.

• Program „Infrastruktura kultury”

Celem programu jest poprawa warunków funkcjonowania instytucji i obiektów kultury. Przedmiotem dofinansowania mogą być modernizacje i remonty obiektów przeznaczonych na działalność kulturalną i edukacyjną, w zakresie kultury oraz przygotowanie dokumentacji technicznej do inwestycji.

- **Dotacje Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na badania archeologiczne**

Celem programu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących niedestrukcyjne rozpoznanie i dokumentację zasobów dziedzictwa archeologicznego oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych.

W ramach programu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań służących ochronie dziedzictwa archeologicznego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, realizowanych zgodnie z obowiązującymi przepisami w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami:

- 1) niedestrukcyjne rozpoznanie i dokumentacja zasobów dziedzictwa archeologicznego z wykorzystaniem metod tradycyjnych i nowoczesnych, m.in. badań powierzchniowych, prospekcji podwodnej, badań geofizycznych, prospekcji lotniczej, skaningu laserowego;
- 2) opracowanie, wraz z obowiązkową publikacją książkową, wyników przeprowadzonych badań archeologicznych, w tym analiza i konserwacja pozyskanych w ramach tych badań zabytków.

9.3. Środki europejskie

Poza podstawowymi źródłami finansowania jakimi są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz budżetów samorządów, finansowanie ochrony zabytków odbywa się również przy znaczącym udziale funduszy pochodzących z Unii Europejskiej oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

- **Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2014 – 2020**

Można wyróżnić trzy typy programów: transgranicznych, transnarodowych i międzyregionalnego na lata 2014 – 2020. Zasadniczą różnicą między trzema typami współpracy jest zakres terytorialny, w ramach którego można realizować wspólne przedsięwzięcia:

- obszary przylegające do granic państwowych, w przypadku programów współpracy transgranicznej. Programy transgraniczne służą przede wszystkim budowaniu więzi łączących społeczności po obu stronach granicy. Ich realizacja ma na celu wzmocnienie współpracy poprzez wzrost liczby wspólnych inicjatyw dotyczących między innymi ochrony środowiska, rozbudowy infrastruktury, wymiany kulturalnej, czy wzajemnych kontaktów młodzieży;
- duże zgrupowania europejskich regionów z kilku lub kilkunastu państw w ramach programów współpracy transnarodowej;
- wszystkie regiony UE w zakresie współpracy międzyregionalnej. Projekty, oparte na współpracy z partnerami zagranicznymi mogą dotyczyć między innymi kultury, sztuki, turystyki i promocji regionu.

- **Kreatywna Europa**

Kreatywna Europa to nowy program Unii Europejskiej oferujący wsparcie finansowe dla sektorów audiowizualnych, kultury i kreatywnych. Program ten jest realizowany w latach 2014 –

2020 i zawiera trzy komponenty: MEDIA, KULTURA i część międzysektorową z nowym instrumentem finansowym od 2016 r. Nowe priorytety, które pojawiają się w Kreatywnej Europie wynikają z analizy obecnej sytuacji sektorów kultury w Europie i problemów, jakie napotykać europejscy artyści. Są to przede wszystkim: budowanie kompetencji sektorów kultury i kreatywnych do skutecznego działania na poziomie ponadnarodowym oraz strategiczne budowanie i rozwój publiczności dla odbioru europejskich dzieł i zwiększanie dostępu do kultury.

Komponent Kultura jest częścią programu Kreatywna Europa skierowaną do instytucji, organizacji i innych podmiotów działających w sektorach kultury i kreatywnych. Jego celem jest promocja europejskiej kultury i sztuki, zwiększanie mobilności artystów i dzieł europejskich, budowanie współpracy kulturalnej na poziomie ponadnarodowym, rozwijanie europejskiej publiczności oraz dostosowywanie sektorów kultury i kreatywnych do technologii cyfrowych i wdrażania innowacji.

• Program Europa dla Obywateli 2014 – 2020

Powyższy program jest kolejnym programem wspólnotowym skierowanym na realizację „miękkich” działań projektowych między innymi w tematyce dziedzictwa kulturowego, którego celem jest zwiększenie świadomości obywateli o historii i integracji europejskiej oraz pomoc w lepszym zrozumieniu polityki UE i jej wpływu na życie codzienne obywateli państw członkowskich.

Celami ogólnymi programu są:

- rozwijanie obywatelstwa europejskiego przez umożliwienie współpracy i uczestnictwa w budowaniu demokratycznej, różnorodnej kulturowo, otwartej na świat Europy;
- rozwijanie poczucia tożsamości europejskiej opartej na wspólnych wartościach, historii i kulturze, umacnianie poczucia odpowiedzialności za UE wśród obywateli;
- pogłębianie tolerancji i wzajemnego zrozumienia między obywatelami Europy.

Cele ogólne realizowane są na poziomie ponadnarodowym za pomocą celów szczegółowych, do których należy:

- gromadzenie członków społeczności lokalnych z całej Europy w celu wymiany doświadczeń, opinii i wartości;
- wspieranie działań, debat i refleksji na temat obywatelstwa europejskiego i demokracji przy współpracy z europejskimi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego;
- przybliżanie Europy obywatelom przez propagowanie europejskich wartości i osiągnięć z zachowaniem pamięci o jej historii;
- zachęcanie obywateli i organizacji obywatelskich we wszystkich krajach do wzajemnych kontaktów, umacniających dialog międzykulturowy (jedność w różnorodności), budowanie więzi między „starymi” a nowymi członkami UE.

Program składa się z dwóch obszarów tematycznych: „Pamięć i Obywatelstwo europejskie” oraz „Demokratyczne zaangażowanie i uczestnictwo obywatelskie”, które są uzupełnione przez działania horyzontalne nazwane „waloryzacją”, sprowadzające się do analizy, rozpowszechniania i wykorzystania wyników projektów dofinansowanych z Programu „Europa dla Obywateli”. Minimalna kwota dofinansowania projektu to 60 000 euro, maksymalna 600 000 euro. Wsparcie finansowe Unii nie może przekroczyć 70% całkowitego budżetu. Wnioski mogą składać organizacje badające europejską politykę publiczną (ośrodki analityczne) lub organizacje społeczeństwa obywatelskiego,

które przez swoje stałe i regularnie prowadzone działania wnoszą konkretny wkład w realizację celów programu Europa dla Obywateli, a ponadto spełniają wszystkie następujące wymagania:

- posiadają osobowość prawną co najmniej od czterech lat,
- działają na poziomie europejskim,
- nie są nastawione na zysk,
- mają siedzibę w jednym z krajów członkowskich UE, krajach EFTA i innych, jeśli podpisały one w 2014 r. protokół ustaleń z Komisją Europejską.

• **Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020**

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020 to największy program finansowany z Funduszy Europejskich nie tylko w Polsce, ale i Unii Europejskiej. Główne obszary, na które zostaną przekazane środki to: gospodarka niskoemisyjna, ochrona środowiska, przeciwdziałanie i adaptacja do zmian klimatu, transport i bezpieczeństwo energetyczne oraz ochrona zdrowia i dziedzictwo kulturowe. Budżet programu wynosi ponad 27,4 mld euro z Funduszy Europejskich (FE), czyli ok. 115 mld zł.

Priorytet nr 8. Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego – alokacja z FE 467,3 mln euro: inwestycje w ochronę i rozwój dziedzictwa kulturowego oraz zasobów kultury, np. instytucji kultury, szkół artystycznych.

• **Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG)**

W latach 2009 – 2014 działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego otrzymały wsparcie w wysokości około 60 000 000 EUR w ramach europejskiego dziedzictwa kulturowego dzięki Mechanizmowi Norweskiemu oraz Europejskiemu Obszarowi Gospodarczemu przez priorytet dotyczący promowania różnorodności kulturowej i artystycznej. Z udostępnionych przez Punkt Informacyjny Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju danych na temat funduszy norweskich i EOG wynika, że kolejne środki w ramach tego funduszu będą dostępne na podobnych do istniejących zasadach i priorytetach wsparcia.

• **Ustawa o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r.**

Głównym celem ustawy jest zapewnienie skuteczności i powszechnego charakteru działań rewitalizacyjnych, a także ich kompleksowości i wprowadzenia mechanizmów koordynacji. Ustawa określa programowanie, koordynację i tworzenie warunków do realizacji procesu rewitalizacji przez jej interesariuszy jako fakultatywne zadanie własne gminy. Głównymi adresatami ustawy są organy samorządu terytorialnego oraz mieszkańcy gmin, na terenie których znajdują się obszary zdegradowane i w których prowadzone będą działania rewitalizacyjne.

Obecnie ważnym źródłem finansowania działań rewitalizacji, pokrywającym się z pierwszym okresem obowiązywania ustawy, są środki europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (głównie EFS, EFRR oraz dodatkowo środki FS). Zgodnie z dokonanymi szacunkami, na działania rewitalizacyjne w ramach wybranych priorytetów inwestycyjnych przeznaczona zostanie co najmniej równowartość 25 mld zł. Środki te będą głównie dotyczyć regionalnych programów operacyjnych (RPO). Do tej kwoty należy także doliczyć wkład własny beneficjentów.

• **Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014 – 2020**

Szczegółowy opis priorytetowych na lata 2014 – 2020 dostarcza informacji dotyczących planowanych źródeł finansowania na zabytki i dziedzictwo kulturowe.

W ramach ochrony dziedzictwa kulturowego wyznaczono priorytet - IV Priorytet: Naturalne otoczenie człowieka, Działanie: Dziedzictwo kulturowe.

Realizacja prac konserwatorskich i restauratorskich, które przez zachowanie historycznej substancji zabytkowej przyczynia się do dostosowania obiektów do celów użytkowych oraz do ich udostępnienia mieszkańcom regionu i turystom. Działanie nakierowane jest na ochronę rodzimego dziedzictwa Pomorza Zachodniego, mającego wysoką wartość historyczną i kulturową, służyć ma zwiększeniu potencjału turystycznego regionu, zwiększeniu miejsc pracy. Wspierane projekty z zakresu prac konserwatorskich i restauratorskich muszą stanowić element szerszej grupy – zespołu, w których poszczególne elementy łączy idea ochrony i popularyzacji rodzimego dziedzictwa kulturowego Pomorza Zachodniego.

Uprawnienie beneficjenci:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia oraz podmioty podległe jst;
- instytucje kultury,
- organizacje pozarządowe,
- kościoły i inne związki wyznaniowe,
- przedsiębiorcy,
- jednostki sektora finansów publicznych.

10. Realizacja i finansowanie z zakresu ochrony zabytków

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, na każdym właścicielu i posiadaczu zabytku spoczywają obowiązki, wynikające z zasad sprawowania opieki nad zabytkami. Dbanie o stan zabytku, tym samym ponoszenie nakładów na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane spoczywa na właścicielu i posiadaczu obiektu zabytkowego, dysponującego tytułem prawnym do zabytku. W przypadku jednostki samorządu terytorialnego prowadzenie i finansowanie wspomnianych prac i robót jest zadaniem własnym. Pełna realizacja zadań z zakresu ochrony zabytków przez samorząd gminny powinna przebiegać dwutorowo, uwzględniając poniższe priorytety:

- 1) opieka nad zabytkowymi obiektami i obszarami, których właścicielem lub współwłaścicielem jest gmina Ustronie Morskie;
- 2) kształtowanie przestrzeni publicznych oraz ochrona dziedzictwa kulturowego (w tym krajobrazu kulturowego) na całym obszarze gminy Ustronie Morskie.

Gmina Ustronie Morskie jest właścicielem 15 obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków, w tym 4 obiekty wpisane są to rejestru zabytków. Wykaz został przedstawiony w tabeli poniżej (Tabela nr 9).

Tabela nr 9. Wykaz obiektów zabytkowych będących własnością gminy Ustronie Morskie

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	ADRES	NR DZIAŁKI	OBIEKT	CZAS POWSTANIA
1	Bagicz	cmentarz polowy	63	cmentarz polowy	2 poł. XIX w.
2	Kukinia	nr 16a		świetlica wiejska	1925 r.
3	Kukinia	na pd. krańcu wsi, po pd. str. drogi do Dygowa	175	cmentarz poewangelicki	pocz. XX w.
4	Rusowo	nr 9	154	kościół MB Różańcowej	1 poł. XIV w., 1684 r.,
5	Rusowo	nr 27		gospoda, ob. sklep, lokale mieszkalne, świetlica	I. 10-te XX w.
6	Rusowo	nr 30		szkoła	I. 10-te XX w.
7	Rusowo	we wsch. części wsi	320/16	park dworski	2 poł. XIX w.
8	Rusowo	w pñn. krańcu wsi, po wsch. str. drogi	100	wodociągowa wieża ciśnień	1908 r.
9	Rusowo	po zach. str. wsi	162	cmentarz komunalny	k. XIX w.
10	Rusowo	po pñn. str. historycznego układu rural.	228	aleja lipowa	pocz. XX w.
11	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 63		pensjonat, ob. dom mieszkalny (do Gminy należy 1 lokal mieszkalny)	pocz. XX w.
12	Ustronie Morskie	ul. Bolesława Chrobrego 75		dom mieszkalny	XIX/XX w.
13	Ustronie Morskie	ul. Rolna 2	28/34	pensjonat, ob. Urząd Gminy	lata 10/20-te XX w.
14	Ustronie Morskie	ul. Wiejska	431	cmentarz komunalny	pocz. XX w.
15	Ustronie Morskie	ul. Wiejska	432	aleja lipowa	1 ćw. XX w.

* obiekty zaznaczone na niebiesko wpisany jest do rejestru zabytków

W miarę możliwości gmina jako właściciel tych zabytków jest ustawowo zobligowana do opieki nad nimi, utrzymywania w dobrym stanie technicznym, przeprowadzania remontów i

bieżących konserwacji. Niezależnie od zapisów legislacyjnych gmina powinna dołożyć wszelkich starań, aby stan zabytków, jak i całej przestrzeni publicznej, wpływał pozytywnie na jakość życia mieszkańców, a turystów zachęcać do dłuższych pobytów.

W budżecie gminy Ustronie Morskie co roku przeznaczane są środki na zabytki. Kwota uzależniona jest od ilości prac, które konserwator zlecił po przeprowadzonej kontroli oraz od możliwości finansowych budżetu gminy. W ostatnich latach gmina przeznaczyła na zabytki kwotę 11 832 zł. Środki te zostały przeznaczone na:

- opracowanie aktualizacji gminnej ewidencji zabytków,
- wykonanie Gminnego programu opieki nad zabytkami,
- sporządzenie prac pokontrolnych zleconych przez Konserwatora Zabytków, tj. opis doraźnego zabezpieczenia wieży ciśnień w Rusowie przed wpływem czynników zewnętrznych uszkodzonego zadaszona świetlika oraz dokonanie tymczasowego zabezpieczenia obiektu przed wpływem ww. czynników.

Niezwykle istotne jest, aby finansowe wsparcie gminy w latach 2019 – 2022 przy zadaniach z zakresu opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego, w miarę możliwości, z każdym kolejnym rokiem systematycznie wzrastało do pewnego, stałego poziomu finansowania (np. procentowego udziału w corocznie uchwalanym budżecie). Pozwoli to potencjalnym beneficjentom na zaplanowanie inwestycji w perspektywie kilkuletniej (np. gdy w ciągu jednego roku nie jest możliwe zakończenie prac). Kolejnym rozwiązaniem polepszającym stan zachowania lokalnych zabytków jest występowanie gminy w roli partnera przy projektach unijnych lub ministerialnych, w których beneficjenci (właściciele zabytków) często nie są w stanie zapewnić wymaganego wkładu własnego. Takie działania z pewnością podniosłyby poziom życia mieszkańców oraz atrakcyjność turystyczną gminy.

PODSUMOWANIE

GPOnZ stanowić będzie element polityki samorządowej, pozwalający na podejmowanie zaplanowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kultury. Jako materiał bazowy może być wykorzystywany przez środowiska badawcze i naukowe, właściciele i posiadacze obiektów zabytkowych oraz osoby zainteresowane kulturą i dziedzictwem kultury. Opracowanie służyć będzie rozwojowi gminy przez dążenie do poprawy stanu zachowania zabytków, eksponowania walorów krajobrazu kulturowego, wykorzystania zabytków na potrzeby społeczne, gospodarcze i edukacyjne.

W GPOnZ wskazano działania skierowane na poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewaloryzację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców i turystów. Dokument uwzględnia uwarunkowania prawne, zewnętrzne oraz wewnętrzne w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego. Wskazane w nim kierunki działania tzw. priorytety szczegółowo opisują zakres oraz cel danego zamierzenia. Realizacja celów zawartych w GPOnZ poprawi w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej, wzmocni lokalne wartości oraz wspólne korzenie.

Określono również źródła finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach wraz z jego otoczeniem. Finansowanie może odbywać się ze źródeł publicznych a także ze źródeł prywatnych.

11. Bibliografia

- 1.** Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
- 2.** Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.;
- 3.** Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach;
- 4.** Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym;
- 5.** Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane;
- 6.** Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska;
- 7.** Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody;
- 8.** Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami;
- 9.** Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej;
- 10.** Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie;
- 11.** Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach;
- 12.** Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach;
- 13.** Ustawa z 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej;
- 14.** Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem;
- 15.** Materiały udostępnione przez Urząd Gminy w Ustroniu Morskim;
- 16.** Materiały konserwatorskie udostępnione przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie, Delegatura w Koszalinie;
- 17.** <https://www.ustronie-morskie.pl/>;
- 18.** <http://eregion.wzp.pl/obszary/turystyka>;
- 19.** www.stat.gov.pl/gus;
- 20.** www.isap.sejm.gov.pl;

12. Spis tabel i zdjęć

- 1.** Tabela nr 1. Spis obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Ustronie Morskie;
- 2.** Tabela nr 2. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków z terenu gminy Ustronie Morskie;
- 3.** Tabela nr 3. Obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków gminy Ustronie Morskie;
- 4.** Tabela nr 4. Spis stanowisk archeologicznych ujętych w gminnej ewidencji zabytków z terenu gminy Ustronie Morskie;
- 5.** Tabela nr 5. Analiza SWOT;
- 6.** Tabela nr 6. Zadania w ramach Priorytetu I;
- 7.** Tabela nr 7. Zadania w ramach Priorytetu II;
- 8.** Tabela nr 8. Wykaz obiektów zabytkowych będących własnością gminy Ustronie Morskie;
- 9.** Zdjęcia nr 1, 2. Cmentarz polowy w Bagiczu;
- 10.** Zdjęcia nr 3, 4, 5. Kościół Matki Bożej Różańcowej w Rusowie;
- 11.** Zdjęcie nr 6. Wodociągowa wieża ciśnień w Rusowie;
- 12.** Zdjęcia nr 7, 8. Park dworski, Rusowo.

Uzasadnienie

do uchwały w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Ustronie Morskie na lata 2019-2022

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt. 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2019, poz. 506 z późn. zm.) sprawy dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, gmina realizuje w zakresie zadań własnych.

Obowiązek sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami nakłada na jednostki samorządu terytorialnego art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018 r. poz. 2067 z późn. zm.). Zgodnie z jego brzmieniem „Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami”.

Program ma na celu w szczególności (art. 87 ust. 2):

1. włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;

2. uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;

3. zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;

4. wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;

5. podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych, wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;

6. określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.

Gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje rada gminy, po uzyskaniu pozytywnej opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 87 ust. 3). Następnie ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym (art. 87 ust. 4).

Z realizacji programu wójt sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy (art. 87 ust. 5).

Projekt „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Ustronie Morskie” uzyskał pozytywną opinię Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie .

„Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Ustronie Morskie na lata 2019-2022” zawiera opis zasobów dziedzictwa kulturowego, kierunki, formy działań i propozycje zmian w zakresie opieki nad zabytkami. Jako element polityki samorządowej powinien służyć podejmowaniu, inicjowaniu, wspieraniu i koordynowaniu planowanych działań zmierzających do poprawy stanu zachowania środowiska kulturowego Gminy Ustronie Morskie, jej promowania i upowszechniania. Powinien również pełnić ważną rolę społeczną, a jego konsekwentna realizacja może mieć istotny wpływ na rozwój Gminy.

Mając powyższe na uwadze podjęcie uchwały jest w pełni uzasadnione.